

Български Книжици.

ЧАСТЬ II.

1859. АВГУСТЪ

КНИЖКА ПЪРВА

ЗА ЦАРЕГРАДСКЯ-ТЬ ПАТРИАРХЪ.

Родился е тья дни за Цареградскя-ть Гръческы патриархъ двоякъ важенъ въпросъ да ли е онъ *правиленъ и канонически*, сирѣчь да ли е препознатъ отъ църковны-ты каноны т. е. правила или не, и да ли има шѣкожъ законнъ власть надъ Българіѣ и надъ Българи-ты, или нема.

Кога-то съкы знае че реченя-ть Патриархъ отъ около 1500 години пасамъ ся парича, слави и препознава отъ сичкы-ты православны и неправославны Христіаны и не Христіаны, даже и отъ самия-ть му пай-гольмъ сопротивникъ Папж-тжъ съ нѣкопси по крайнѣй мѣрѣ условия удовлетворителны на негово-то владѣтелно славолюбіе, съкы може да ся почюди за внезапно-то се-

та тъй късно рожденіе на той-зи въпросъ, и да ся попыта отъ коѣхъ и за коѣхъ причинѣхъ ся е родилъ.

Ако отговоръ-тъ на това пытаніе и изясненіе-то на това недоумѣніе да не принадлежи другому освѣнъ на кой-то е подигналъ реченъ-тъ въпросъ, мыслимъ обаче какъ не сме излъгани ако кажемъ че побудителна-та му причина не е и не може да е друга, освѣнъ една отъ тѣхъ двѣ-ты: или *враждебность къмъ православіе-то и приверженность къмъ папство-то* или *ревность безпрѣделна за придобиваніе на нашия народъ Патріархіѣхъ.*

Ако е първа-та, мы ще кажемъ смѣло на мили-ты наши съотечественници: *пазътеся отъ козни діаволскыя, да не бы да ся измалите нѣкакзи да си загубите най драгоцѣнно-то и мильніе православіе-то кое-то сте пріяли отъ ваши-ты отцы, дѣды, и прадѣды.*

Ако ли втора-та, пакъ ще имъ речемъ да испытвать *средства-та* кои-то имъ ся предлагать за това придобиваніе, и да ся пазятъ отъ оныя средства, кои-то волею или неволею бы ги хвърлили въ нѣкой трапъ или уплѣли въ нѣкои тръше, отъ кои-то не бы ся пакъ избавили освенъ съ повреждъ на православіе-то си.

Сѣкы знае че сме имали и мы отъ ветхо народнѣхъ Патріархіѣхъ, сѣкы знае че тѣ ны ся е отпела неправедно, и сѣкы жедае да бы ся намѣрило средство за да си ѣхъ пакъ придобіемъ, толико паче; колко-то е явно че, кога-то сме ѣхъ имали, тогава и народность и училища какъ-то трѣба и книжевность, и прибѣжище противу всяко злоупотребленіе, и представителство на законы-ты си правдини сме имали; а отъ какъ сме ѣхъ изгубили отъ тога-зи сме остангли, така речи, като дѣца безъ баща, готова обидя за злосторницы-ты, като овцы безъ овчаръ, лесна жертва

на влады-ты и като дивы гадины по горж-тж, кой ще да ны жо-
 ви; отъ тога-зи смы останжи безъ училища и безъ учение, гру-
 би и неодѣлани, несконосни за насъ си, невредни за друго, и,
 като слѣпецъ безъ туйгж вървимъ повече на криво, и бѣдствовамы
 да паднемъ въ първиятъ трапъ, който бы ся намърилъ предъ ногыты
 ны или въ кой бы искалъ діаволь-тъ да ны бутне; отъ то-
 га-зи злѣ устроено, злѣ управляемо, и не Христіанскимъ духомъ
 расположено Гръчско-то духовенство, т. е. Гръчски-ти Вла-
 дыци кон-то ны проваждатъ отъ Цариградъ безъ да ны пытать
 щемъ ли ги; а навремени и кога велегласно выкамы че ги не
 щемъ, ти владыци като дойдятъ при насъ, далечъ отъ да ны по-
 учавать на добро-то и забраиятъ отъ зло-то, и безъ да ны да-
 вать никоѣ духовнѣ хранѣ, нападатъ немилостиво на насъ, чуж-
 доязычны свои духовны овцы стрыжатъ ны, доятъ ны, и ны сму-
 чать кръвь-тж като другы пѣвицы, безъ да пытать боли ли ны,
 или не, и безъ да слушать никакъ наши-ты выковы, наши-ты мол-
 бы, наши-ты плачове, и жалованія. Това е истина, и тѣхни-ти
 върху насъ глѣмы злоупотрѣбленія ся дошли до токко-з', шо
 мылостиво-то наше царско правителство, умилвшися на наши-ты
 отъ тѣхъ несносны страданія, не можн веке да му слуша непра-
 ведны-ти извиненія, и издаде въ тья послѣдни времена заповѣдъ
 да ся събержатъ отъ въ-редъ въ Патріархіѣ-тж народни предста-
 вители, които да промышлятъ за мѣрки-ты шо трѣба да ся зъмнѣтъ
 за прѣсеченіе на речены-ты злоупотрѣбленія. По нещастію, меж-
 ду тья народны представители отъ Българскыя-тъ народъ, кой-
 то най-много страдѣе, има токмо два ма кон-то и ако рекятъ
 нѣщо за насъ, по-вече-то ся не слушать. А другы-ты предста-
 вители шо-то рѣшавать, не ся види да лава ѣгко поручител-
 ство че ще ся дигнѣтъ злоупотрѣбленія-та, и ще ся успокоятъ и
 умирятъ горки-ти Христіане. За това мыслимъ че, ако бы да ся

възблагодарятъ Българе-ти отъ тѣхъ новы мѣрки, тѣи щятъ да ся принудятъ да притекжтъ пакъ на Царско-то милостиво правителство, и да си искатъ особнѣ Иерархіѣж, коѣж-то да зависп отъ своѣж народнѣ Патріархіѣж или Архієпископѣж, какъ-то е была и други пѣтъ. Това ще е тѣхно-то послѣдань прибѣжише, кое-то и спорядъ голѣмы-ты си правдини можтъ най-сетнѣ да получатъ .

Но за това потребно ли е да думамы че Гръчскыя-тъ Патріархъ не былъ правденъ и каноническы? потребно ли е да лѣжемъ тѣй противу свѣсть-тѣж си и противу Историческѣж-тѣж истинѣж ? Потребно ли е най-сетнѣ да вджхнувамы на народъ-тѣж мысли кои-то го соблазняютъ, и кои-то слѣдователно го повреждатъ, като земамы да му расправямы, като че ли смы турижти да вършимъ дѣло-то на Римскѣж-тѣж пропагандѣ, какъ патріархъ-тѣж былъ лѣжовецъ. А Папѣж-тѣж истинепѣ; какъ Гръцко-то дѣло дяволско, а Римска-та пропаганда была дѣло Хрістіанско; какъ Гръчскыя-тъ Патріархъ нечалъ никоѣж власть надъ Българы-ты ни на други никого, а папа-та зере былъ глава на сичкы-ты церкви, народы и Хрістіаны, та той право да располага царскы-ты престолы и епископскы-ты столовы кому-то и какъ-то щялъ; че безъ неговѣж волѣж нищо не могло да стане и че що-то правитой, то то было *Sacro Santo*, то было Хрістіанско, то было праведно и блаженно? а друго, ако (ще бы и отъ вселенскы съборъ, то не было нищо безъ папско ученіе?

Нын мыслимъ че, вмѣсто да правимъ тѣй, вмѣсто да хвалимъ и уважавамы Папѣж-тѣж и неговѣж-тѣж пропагандѣ, вмѣсто да искамы да ся покоримъ на Папѣж-тѣж кой-то пакъ ще ны проважда Латинны епископы, какъ-то е проваждалъ и въ Борисово время ще ны учи да си промѣнимъ православно-то вѣрованіе, и приємнемъ Латинскѣж-тѣж ересь, отъ коя-то бащи-ти ни сѣ опазили, ще уве-

де въ церкви-ты ны Латинскыя-тъ языкъ, Латинскѣ-тъ литур-
гїѣ и Латинскы-ты обряды, какъ-то ты е увелъ въ сичкы-ты
Хърватскы, Сърбскы и Славенскы, кои-то го за главъ припозна-
вать, и така да испатимъ по-злѣ и тѣлесно и душевно отъ колко-
то днесъ отъ Гръчскы-ты владнцы страдаемъ; вмѣсто, кажемъ да
правимъ тѣй, много по-добрѣ ще сторимъ да си останемъ. Бъл-
гаре, съ языкъ-тъ и съ вѣрѣ-тъ си, какъ-то смы си были до
сега, и да търсимъ другы средства много по правилны, по-закон-
ны и по-похвалны отъ тыя, за да ся избавимъ отъ страданія-та
си, и да придобѣмъ онова що желаемъ.

За тыя средства мы приглашавамы сичкы-ты наши у-
чени да премыслятъ добрѣ, и да си изложатъ логыческы и без-
престрастно миѣніе-то, кое-то щемъ радостно да вмѣстимъ въ
Книжицы-ты, зашто-то е истиннѣ дѣло народно и Хрїстіанско. Мо-
жемъ и ній съ време да си изложимъ смиренно миѣніе-то за об-
що разсужденіе. А сега съдихмы за добро, согласно съ наши-ти
тука най-почтены търговцы да представимъ *Исторически* кои съ
основы-ты на правилность-тъ на Константинопольскыя-тъ Патрі-
архъ, и въ тоже время да покажемъ каквѣ духовнѣ власть има
той надъ наши-ты и другы епархіи. Това мы толико паче смы
длѣжни да сторимъ колко-то ся е казало іоще въ 1-тъ Книжицѣ
(стр. 5, 6, 7) сего лѣта, че единъ отъ най-важны-ты на Българ-
скы-ты книжицы е *схраненіе-то и заццценіе-то на наше-то
драгоцѣннѣйше стяжаніе православныя Хрїстіанскыя вѣры.*

За това трѣба да кажемъ първо че въ първыя-тъ Вселенскій
съборъ, кой-то станѣ въ Никея на 325 л. не можаше да стане
слово за Константинопольскій епископъ или Патріархъ, зашто-то то-
га-зи іоще Константинополь не съществуваше, и на негово мѣ-
сто бѣше малъкъ градъ *Византій*, бывшій испърво Митрополь, а
послѣ като ся разори отъ Римскаго Императора Савира, еписко-

пъ-тъ му ся подчини Ираклійскому Митрополиту, какъ-то и гражданско-то му управленіе на града Иракліѣ, кой-то градъ отъ императора Римскаго Веспасіана (69-79 л.) а най-паче отъ реченаго Севера (193-211 л.) бѣ станялъ, вмѣсто Вузантия главенъ градъ (Μητρόπολις) на Епархіѣ-тъ Европѣ називаемъ. Въ реченный-тъ убо Соборъ, безъ да ся помяне нищо, какъ-то рекохмы, за Константинопольскія-тъ епископъ, рѣшился само за другы-ты, Патріаршескы чинъ имущы, епископы, т. е. Римскыя-тъ Александрійскыя-тъ, Антиохійскыя-тъ, и Іерусалимскыя-тъ, а ведно съ тѣхъ вѣобще и за сичкы-ты Митрополиты, за да ся знае кои имъ сѣ правды-ты и преимущества-та. Това рѣшеніе и опредѣленіе ся стори съ слѣдующи-ти двѣ Соборны правила:

П Р А В И Л О 6 Соб. 1.

• Да ся пазятъ ветхи-ти обычаи въ Егупетъ, Ливіѣ, и Пелнаполь, що Александрійскыятъ Епископъ да има власть надъ вси-ти епископы въ тѣя мѣста. Понеже и за Римскыя-тъ Епископъ има такъвъ-зи обычай (1) Такожде и въ Антиохіѣ и въ другы-ты епархіи да ся пазятъ преимущества-та на церкви-ты имъ (2) А спорядъ това общо правило извѣстно е че, ако бы пѣкой да стане епископъ безъ воляж-тъ на Митрополитъ-тъ (2), таковыя-тъ рѣшился отъ великыя-тъ соборъ че не трѣба да е епископъ. Ако бы обаче (за да стане нѣкой епископъ) общо-то на сичкы-ты мнѣніе е благословно и съ церковны-ты правила согласно, а двама или трима противорѣчатъ само отъ свое-то си любопрвнїе и упорство, трѣба да надвыва мнѣніе-то на по-много-то. “

[1] т. е. да владычествува надъ западныты епископы и митрополиты

[2] Сирѣчь на Патріархъ-тъ Александрійскы или Антиохійскы и Митрополиты-ты на другы-ты правительственны церкви отъ кои-то бы той епископъ зависялъ.

П Р А В И Л О 7. Соб. I.

Понеже е станжло обычай и ветхо преданіе да ся почитѣ Елійскыя-тъ (1) Епископъ, нека си има послѣдованіе-го на почить-тъ (2) а на главныя-тъ градъ (Митрополитъ-тъ) (3) нека ся унази Митрополитско-то му достоинство. *

Тѣя като ся рѣшихъ така отъ първыягъ Соборъ, петъ шесть годины послѣ святой царь Константинъ Великий кой-то не щеше веке да бжде столица на царство-то Римъ, гдѣ-то владѣяше идолопоклонство-то, избра Вузантия за столенъ градъ, и направи на негово мѣсто великолѣпный-тъ нынѣшній Цариградъ, кой-то и отъ негово-то преславно имя ся нарече Константинъ градъ (Κοιςταντινοπολις). И като го освяти торжественно, на 11 Маія 330 л. принесе си въ него царство-то съ сичкы-ты царственни болѣры и сановницы, въздаде му сичкити правды и преимущества кои-то до тогасъ имаше Римъ, и тѣй Константинополь станж, не само

(1) Елійскыя-тъ, т. е. Иерусалимскыя-тъ, защо священныя-тъ градъ Иеру-Салимъ, названный тако отъ Мелхиседека, кой-то първо направи той-зи градъ (Салимъ) ведно съ единъ великолѣпнъ храмъ (Иерол), напokonъ ся преименова Елія (Aelia, Αἰλία) т. е. градъ Еліевъ, отъ царя Римскаго Адриана, прозываемаго Aelius Елій, кой-то го, съспанъ и съборенъ, въздигихъ и създаде отнова, и на мѣсто священныя-тъ му оный храмъ създаде капище во имя Юпитераславимаго въ Римскыя-тъ Капитолъ, за кое-то и на градъ-тъ имя то ся нарече Aelia Capitolina, т. е. Капитолска Елія.

(2) Сирѣчь нека послѣдува да ся почита като напредъ.

(3) Главенъ градъ (Μητροπολις) на Палестинскъ-тъ епархіѣ въ кой-то стои и Иерусалимъ, сирѣчь градъ-тъ въ кой то съдѣло гражданско-то правителство, въ него время былъ, не градъ Иерусалимъ но градъ Кессарія создаенъ отъ Ирода во имя Кесаря Августа. Той по-напредъ былъ малъкъ градецъ именуемый Стратиновъ Стѣлъ.

отнова Митрополь на реченъ-тъ Европы Епархіѣ, по и царству-
ющій градъ на Римскѣ-тъ Имперіѣ подъ именемъ Н о в ъ - Р и м ъ
безъ да сѣ отнеме обаче таѣ тѣла и отъ ветхыя-тъ Римъ.

Юще въ Диоклитіаново-то время Римска-та Имперіѣ ся бѣ
гражданскы раздѣлила на четири *префектуры*, спорядъ тогашны-
ты двоицѣ Императоры и двоицѣ Кесари, и всяка една отъ тыя
префектуры имахъ за начальникъ по единъ *префектъ преторій-*
скы. Константинъ жато поиска да устрои отнова царство-то си,
раздѣли го правителскы спорядъ двѣ-тъ му столицы на двѣ гла-
вны отдѣленія: *Западно* и *Восточно*, а всяко едно отъ тѣхъ на
двѣ префектуры, тыяжде почти кон-то и въ Диоклитіаново-то вре-
ме, така що сичкы-ты префектуры бѣха пакъ четири. Отъ рече-
ны-ты двѣ царствениы отдѣленія, кон-то имахъ за предѣлъ линія-
та коя-то минува презъ Адриатическо-то море на горѣ и на долу,
Западно-то обемаше префектуры-ты называемыя *Галлійска* и *Ита-*
лійскя, а восточно-то обьемаше префектуры-ты нарицаемыя *Ил-*
лирійскя и *Восточня*.

Отъ своѣхъ странъ префектуры-ты ся подраздѣлявахъ на *Пра-*
вительства (*διοικήσεις* *Diocéses*) и правительствата на епархіи (области
провинціи, *provincias*.)

Галлійска-та префектура имаше три Правительства, *Галіѣ*
Британіѣ, и *Испаніѣ* ведно съ Мавританіѣ Типгитанѣ во А-
фрика; а вси тѣя правительства ся раздѣлявахъ на 29 епархіи.

Италійска-та префектура обьемаше такожде три прави-
тельства: *Италіѣ* западнѣ *Иллуриѣ*, и *Африкѣ*, кон-то ся подраздѣ-
лявахъ такожде на 29 епархіи.

Иллирійска-та префектура владѣяше двѣ Правительства:
Дакіѣ и *Македоніѣ* заедно съ *Гръціѣ* и *Критѣ* кон-то ся подраз-
дѣлявахъ на 11 епархіи.

Восточна-та най-сетнѣ Префектура имаше пять правител-

ства: Фракія, Понтъ, Асія, Востокъ и Египетъ, и тѣхъ правительствъ ся подраздѣлявахъ на 48 Епархіи.

И така четири-ти префектури ся раздѣлявахъ сичко на 13 Правительствъ, а тѣхъ пакъ ся подраздѣлявахъ на цѣлы 117 епархіи.

Отъ тѣхъ епархіи мы ще кажемъ имена-та само на оныя ко-пто принадлежавохъ на Фракійско-то Правительство, за що тѣхъ ся за насъ по-любопытны, и тѣхъ ны само требовать въ настоящее-то сочиненіе. Фракійско-то убо правительство объемяше шесть обширны епархіи, кон-то ся наричахъ Скиѳія долия (или втора) Мусія, Ени-Монтъ, Фракія, Родопа и Европа.

Като ся е тѣхъ убо раздѣлявала тогава Римска-та имперія, не-ка видимъ и какъ ѿ е ставало управленіе-то гражданско и церковно .

На всякъ едиъ префектуръ начальникъ ся опредѣляваше отъ Императоръ-тъ по единый Преторійскы Префектъ, какъ-то уже ре-кохмы ;

А на всяко правительство ся проваждаше за начальникъ по е-динъ *Намѣстникъ* (vicarius) на префектъ-тъ; ослѣнь Италійско-то правительство кое-то имаше двама Намѣстника, единый-тъ въ Римъ, а другыя-тъ въ Миланъ.

А пакъ всяка епархіа имаше за начальникъ отъ Намѣстникъ-тъ зависящій кой-то ѿ управляваше подъ именемъ Консуларій, или *ректоръ* или президентъ (предсѣдатель), спорядъ преимуще-ство-то що имаше отъ Императоръ-тъ всяка епархіа да е първа-го, втораго, или третяго чина.

Градове-ти въ кон-то сѣдахъ Намѣстници-ти, называхъся *Ве-лика митрополъ* а оне гдѣ-то сѣдахъ Епархіійски-ти правители, наричахъся *Малка Митрополъ*.

По примѣръ-тъ на тѣх гражданскы органически управленія была е несумнѣнно устроена и учреждена изъ начала и епископалла-та церковна іерархія, и така вмѣсто *префекты* были ся установили Патріарси, ако и сѣдалища-та имъ да сѣ были другы, и по другы основанія опредѣлени. Вмѣсто *Налѣстницы* тѣхны установили ся въ Митрополи-ты на Иравительства-та *Митрополити* или *Архиепископи*, кои-то изначала ся именовали и *Екзархи* (1) А вмѣсто консуларіи, *ректоры* или *председатели*, опредѣлили ся *епископи*, отъ кои-то оныя що сѣдѣли въ главныя-тъ градъ на Епархій-тѣ именовали ся такожде *Митрополити* подвластни на управительственны-ты Митрополити или Ексархи. Така глава на Епископы-ты тояжде епархій, былъ митрополитъ-тъ на неѣ епархія (2); и на Митрополиты-ты епархійскы, Митрополитъ-тъ или Ексархъ-тъ на Иравительството отъ кое-то тя епархійѣ зависяла (3); а на таквы-зи Митрополиты или Ексархи, Патріархъ-тъ комуто были соборно подчинени (4); а Патріарси-ти другѣ по-

(1) Виж. прав. 9 и 17 соб. IV, и пр. Тѣх ексархи обаче не съществували за много время; тѣхно-то вещественно право и преимущество ся отъ послѣ уничтожило, и си остави и тѣх прости Митрополити какво-то и други-ти подчинени такожде на свои-ты Патріарси (виж. Пчд. Некод. стл. 108 примѣч.)

(2) Виж. Прав. 9 на Антиохійскыя-тъ Соборъ (340 л.) отъ което, какъ-то и отъ другы, ся лесно разумѣва че въ истѣ-тѣ епархійѣ можило да има мнозина епископы, отъ кое-то първыи былъ кой-то сѣдѣлъ въ главныя-тъ епарх. градъ.

(3) Виж. прав. 6 Соб. II, и прав. 9 и 17 Соб. IV

(4) Виж. прав. Соб. 6 Соб. I; 2 Соб. II; 28 Соб. IV.

горіиъ отъ тѣхъ власть не припознавали, освѣнь, святы-ты соборы (5).

Това като е было тѣй устроено, станялъ, Втория-тъ святой Вселенскій Соборъ въ Цариградъ при царя Θεодосіа Великаго въ лѣто 381, въ кой-то дошли сички-ти Восточни Патріарси, и други святіи отци числомъ 150. Отъ Папскѣ странѣ никой не дошлъ, но послѣ рѣшенія-та му было и отъ Папѣ-тѣ Дамаса, и отъ сичкѣ-тѣ Западнѣ церковь припознати, и доро до нынѣ и тя, какъ-то п восточна-та, за святъ припознави той-зи Соборъ.

Той соборъ съ 2-ро-то си Правило съгласно съ 6-то на първыя-тъ, рѣшилъ вообще за восточны-ты Патріарсы и правителственны митрополити така:

П Р А В И Л О 2. Соб. II.

„ Епископи-ти, кои-то сж вѣпъ отъ едно Правителство, да не настѣпватъ чрезъпредѣлы-ты си церкви (1), и да не смущаватъ тѣй церкви-ты. Но, спорядъ правила-та, Александрійскыя-тъ Епископъ да управлява само Египетскы-ты (церковны) дѣла; а восточни-ти епископи, да управляватъ само восточны-ты, като ся съхраняватъ на Антиохійскѣ-тѣ церквѣ преимущества-та кои-то ѿ ся припознахъ съ правила-та на Никейскыя-тъ. Соборъ; и Епископи-ти на Асійско-то Правителство да управляватъ токмо Асійскы-ты церковны дѣла. Такожде Понтійски-ти да строятъ дѣла-та на Полтійско-то и Фракійскы-ты, дѣла-та само на Эраклійско-то

(5) Виж. πηδάλιον σελ 108 примѣч. на 9-то прав. соб. IV; Виждь особно сичкы-ты правила на III-тъ соборъ, отъ кое-то ся види какъ собори-ти имали право да бжджтъ и да осждждять Патріарсы-ты.

(1) Спрѣчь да не ходять въ церкы-ты, кои-то сж вѣпъ отъ предѣлы-ты имъ, и правять смущеніе.

Правительства. А безъ да ги выкатъ, епископи-ти да не ходятъ отъ едно Правительство на друго за ржкоположенія или за други иѣ-кон церковны строенія. А като ся упаци преждеречено-то правило за Правительства-та, явено е че дѣла-та на всякъ епархіѣ ще да ся управляватъ отъ соборъ-тъ на неѣ епархіѣ, спорядъ щѣ ся е рѣшило въ Никейскыя-тъ соборъ.

Съ това правило, види ся, той соборъ е щялъ да опредѣли онова що выше рекохмы за церковнѣ-тѣ іерархіѣ, говорящи че Патріарси-ти Александрійски и Антиохійски да сѣдятъ и управ-ляватъ церкви-ты (Митрополиты и епископы) кои-то отъ тѣхъ зависятъ, какъ-то и Митрополити-ти (еписархи) па различны-ты Правительства да строятъ дѣла-та церковны кои-то сѣ въ тѣхнѣ-ты предѣлы, и никой нито отъ пѣрвы-ты нито отъ вторы-ты да не престѣпватъ предѣлы-ты си за да священнодѣйствуютъ или иначе управляватъ и строятъ въ чуждѣ епархіѣ, безъ да ги вы-катъ отъ тамъ.

Но непосредственно слѣдъ това тойже Соборъ, като за да превари нѣкое смущеніе въ Іерархіѣ-тѣ, и за да не бы въз-сѣкалъ нѣкой че спорядъ това правило Константинопольскыя-тъ е-пископъ е щялъ пакъ като напредъ да си остане простъ епископъ или епископъ Митрополитъ, съвсѣмъ бѣ му ся промѣнило сѣла-лице-то и станяло царствующій градъ Новъ Римъ равепъ чes-тію и преимуществомъ съ старыя-тъ Римъ, тойже казвамы, со-боръ успѣшилъ да приложи 3-то свое правило кое-то казв-тъѣ:

П РА В И Л О 3 С о б о р ъ

Константинопольскый епископъ да има преимущество за да ся почита второй слѣдъ Римскаго епископа, зацо-то Константинополь Новъ Римъ.
(Слѣдва.)

ЗА НАЧАЛО Т О

*Распространение-ти и утвърждение-то на Християнскѣ-тѣх
въра между Българе-тѣх.*

отъ

Теодора Стоянова Бурмова

Продълженіе.

Плѣнници-тѣ били поселени въ долиж Панноніѣхъ. Тѣ за скоро ся смѣсили, както казва той, съ Българе-тѣх (Урало-чудци-тѣх), Авари-тѣх и съ други-тѣх ъзичници (безъ съмнѣніе отъ Славене-тѣх), израснѣли многочисленъ народъ и кога едни отъ други родили дѣца, то тѣзи дѣци-тѣх наследовали отъ родители-тѣх расположение къмъ рижски-тѣх прави; християнско-то племе ся умножило чрезъ православнѣ-тѣх Вѣрж и свято-то и животворно-то кръщение (88). Дѣци-тѣх думи подмятатъ, ако не може да ся рече, явно показватъ, чи християнство-то ся распространило помежду ъзичници-тѣх кои-то състоѣли отъ Авари и прѣимуше-ственно отъ Славене (89), не само съ посредство-то на супру-

88) Acta sanctorum. Octobris T. IV. Miracula S. Demetri § 195.

89) Аваре-тѣх, кои-то си покорили въ 6-тъ вѣкъ Славене-тѣх въ Панноніѣх и юговосточнѣх Унгріѣх, въ кои-то живѣли български Славене, [съ това имя и ѣй назовавами оиѣзи Славене, надъ кои-то Българе-тѣх много или малко си распространили власть-тѣх, а тѣѣ и тѣзи, кои-то били отъ сящо-то Славенско племе] не были многочисленни и скоро исчезли въ воли-тѣх на Славенскій-тѣх мѣръ, поради кое-то писатели-тѣх ги често и смѣвали съ Славене-тѣх (гл. Сл. древн. Шаф. Т. 2 Кн. 1 стр. 246, 249, 254, а тѣѣ статья-тѣх на Преосв. Фил. » Св. великом. Димитрій и Солунскіе Славене» стр. 29).

жески свързки помежду тѣхъ и плѣнници - тѣ . Това е по ясно видно отъ понаташното повѣствованіе, кое-то прави реченій-тъ сказателъ. Той казва, чи когато си народъ, прѣшедшій отъ смѣшеніе-то на плѣнни-тъ христіане съ темшни-тъ жители, пожелахъ по любовь къмъ гръци-тъ прави да ся прѣсели въ сѣщи-тъ страни, отгдѣ-то водѣли прѣсхожденіе-то си мнозина отъ прѣдци-тъ му къмъ него пристанѣли и нѣкои отъ ѣзичници-тъ, а именно, прозелити 90). И той Христіане-тъ, кои-то Авари-тъ и Славене-тъ плѣнили, дѣйствиелно распространявали христіанско-то ученіе помежду тѣзи дѣрни-тъ; по тѣзи причинѣ нѣкои отъ тѣхъ, като замѣстили ѣзически-тъ си убѣжданіа съ христіански, не щели вече да живѣятъ съотечественници-ти си, у кои-то вече не можѣли да намиратъ удовлетвореніа за религіозни-тъ си трѣбованіа.

На мѣсто е тука да ся упомяне за вліаніе-то, кое-то ся длѣжни были да имѣтъ врѣхъ религіозни-тъ вѣрованіа на нѣкои отъ Славене-тъ ѣзичници, чудесата на св. великомученика Димитрія, съвршени отъ него за защитѣ на гр. Солунъ, врѣхъ кой-то тѣ нееднократно нападали, догдѣ, както забѣлѣжава солунскій діаконъ, Іоаниъ Каменіата, ся обрѣнѣли къмъ христіанство-то 91). Такива нападеніа имало шесть. Прѣдприемали ги отчасти Славене-тъ, аварски, отчасти и преимущественно Славене-тъ, кои-то живѣли въ Македоніѣ и въ окрестни-тъ съ неѣкѣ страни. Небесній-тъ защитникъ на Солунъ, Св. великомученикъ Димитрій чудесно отражавалъ всѣко отъ тѣхъ. Описаніа-та на тѣа нападеніа отъ Славене-тъ и на чудеса-та великомученикови не показватъ пълно и подробно, какво дѣйствіе ся имали врѣхъ религіозни-тъ вѣрованіа на Славене-тъ ѣзичници

90) Acta sanct. Oct. T. IV. Miracula S. Demetrii. 196.

91) Статя Филарета : Св. великомуч. Димитрій и Солунск. Слав-

чудесни-тъ дѣла на св. Димитріа; но давятъ да ся забѣлѣжи, чи тѣ не само отражавали нападеніа-та на Славене-тъ, но и служили причина за обрѣщеніе-то на нѣкои отъ тѣхъ къмъ Христа. Въ описаніе-то на петъ-тъ войнѣ, прѣдприетѣ отъ Славене-тъ, кои-то живѣли около Солунъ, направо ся хортува, чи единъ Славенинъ, надъ кого-то станѣло чудо отъ св. Димитріа, приелъ кръщене. Освѣтъ това въ описаніа-та на други-тъ войни по нѣкога ся упомянува, чи Славене-тъ сами разказвѣтъ за чудесни-тъ дѣйствиа на този свят. защитникъ солунскій 92). Могли ли сѣ да не дѣйствуватъ тѣзи чудеса врѣхъ религіозни-тъ имъ вѣрованіа и да не възбуждатъ помежду тѣхъ вѣрж въ тогози, съ име-то на кого-то ся тѣ съвершавали?

Но таквизи пѣтища длѣженствували да ся упознавѣтъ съ Христіанскѣ-тъ вѣрж Български-тъ Славене въ Дакиѣ и Македоніѣ, догдѣ ги подчинили подъ власть-тъ си Български-тъ царю. Но въ каквѣ мѣркъ ставало това познанство и колко отъ тѣхъ ся обрацали къмъ христіанство-то, като ся неамиржѣтъ за това дадени, не може да ся опредѣли. Твърдѣ не вѣроѣтно, чи македонски-тъ Славене, като ся намирали близо до христіане-тъ, съ кои-то сѣ тѣ могли да имѣтъ почести столкновеіа, отъ колко-то дакійски-тъ славене, сѣ влѣзвали по много въ благодатно-то царство Христово до гдѣ ся присъединили къмъ Българскѣ-тъ дрѣжавѣ, отъ калко-то тѣзи дярни-тъ. Българе-тъ покерили на власть-тъ си Дакійски-тъ Славене отчасти кога ся утвърдили въ Мизіѣ (678 г.) а отъ части въ край-тъ на 8-тъ вѣкъ. А покореніе-то на Славене-тъ, кои-то обитали въ Македоніѣ, станѣло както ся сѣща Шафарикъ, или при Крума (802—815) или при Михаіла Бориса (843—888)⁹³⁾.

вяпе *) Чтен. въ имп. Общ. истор. и др. Росс. 1848 № 6 стр. 42).
92) Тамже.

Сега сме ний длъжни да се обрънемъ къмъ сами-тъ Българе кои-то съединили въ едно цѣло всички-тъ тѣзи Славене и образovali отъ отдѣлни-тъ имъ поколѣнія и племена, кои-то до сега пѣмали по между си никакво единство, силно славенско царство. Безъ Българе-тъ, кои-то както ся види, живѣли Славене-тъ, подобно на Гунни-тъ, тѣй като забвѣлжвали у тѣхъ прѣкрасни качества, Славене-тъ, кои-то населявали европейски-тъ области на византийскж-тж имперіѣ, могли сж да си изгубѣтъ народность-тъ, както станжло това съ много отъ западни-тъ имъ събратѣ, покорени отъ Нѣмци-тъ. Като не прѣдставлявали тѣ отъ тѣхъ си нищо цѣло и като ся намирали въ непрѣстанны комахай столкновѣнія съ византийскж-тж имперіѣ, на кои-то нѣкои отъ тѣхъ били вече подвластни, тѣ сж могли венчки-тъ да ся изгрѣчжтъ, както и имала такъвзи жребій, часть отъ тѣхъ, коѣа-то ся поселила въ събственнж Гръцж, макаръ и да ѣ била многочи-слепна. Но Българе-тъ имъ дали значеніе и силж, като на отдѣленъ народъ безъ да причинѣжтъ нѣкой ущрѣбъ на народность-тж имъ.

Имя-то на Българе-тъ ся ѣвявъ прѣвъ пжтъ на историческж-тж сценж въ царуваніе-то на Теодосіа велікій, а имено около 392 г. Павелъ діаконъ упоманува, чи около туй врѣмя тѣ направили ношіж нападеніе врѣхъ станъ-тъ на Лонгобарди-тъ, умрѣтвили прѣвій-тъ имъ кралъ Агелмунда и завели въ плѣнъ дѣщерж му (194).

93) Слав. древи. шафар. Т. 2. кн. 1 стр. 281, 320.

По извѣстія-та на Арабски-тъ Персидски-тъ географи, Българе-тъ пръвоначално живѣли на источна-та страна на рѣка Волга (95). А гръцки-тъ писатели назначавтъ пръвоначални-тъ живѣлища на българе-тъ по отсѣмиѣ тѣ стрѣнѣ на тѣзи рѣкѣ (96). Теофанъ дума, велика България ся простирала отъ Меотичьскій-тъ заливъ или сегашно-то Азовско море до прѣдѣли-тъ на рѣка Куфисъ, Рѣка Куфисъ става, спорѣдъ както казва Теофанъ, отъ стечение-то на Волга и на Донъ и ся вливѣ въ черно-то море (97). обясненіе за съставъ-тъ на тѣзи рѣкѣ юще повече затъмнява, а не пояснява дѣло-то: защо-то по туй описаніе твърдѣ е трудно да ся каже нѣщо точно и опредѣленно за неѣхъ. Ассемани чинишъ, доста приблизително къмъ истиниѣ-тѣ полага, чирѣка Куфисъ не е нищо друго освѣнъ Донъ, кой-то на итъкой карти ся представлява да е съединенъ рѣкѣвъ отъ Волгѣ, тѣй щото тѣзи дирята рѣка сѣ влива, по тѣзи карти, съ едниѣ-тѣ си частъ коя-то е съединена съ Донъ въ Азовско-то море, п съ другѣ-тѣ въ Каспійско-то.

Но той брѣка, като мысли чи има наистинѣ таково съединеніе (98). И Птоломей мислилъ; чи Волга сѣ влива съ едниѣ рѣкѣвъ въ Каспійско-то море, а съ другъ въ Азовско-то (99). Като сравнимъ показанія-та на тѣзи и оиѣзи писатели, можемъ да извадимъ таково заключеніе, чи Българе-ти отнаипредъ живѣяли въроатно задъ Волгѣ, а оттамъ вече, неизвѣстно кога именно, ся преселили въ страни-тъ, наречени по имя-то имъ *велика България*, коя-то Теофанъ ограничялъ само отъ едниѣ стрѣнѣ, като

(95) *ibid.* p. 282

(96) *Memor. popul. Stritteri* T. II p. I pag 503.

(97) *apud Asseni.* T. II. pag. 283—285.

(98) *ibidem.*

(99) *ibidem.*

казалъ, чи тя ся наченва отъ Азовско-то море и ся простира до Волгъ, сирѣчь до това мѣсто вѣроятнo, гдѣ-то тѣзи рѣка е най близо до Донъ, а именно около сегашний-тъ Царицинь.

Отъ 392 г. за българе-тъ сж упомѣнува пакъ подъ 485 г. въ коѣ-то прѣминули Дунавъ-тъ и направили нападеніе врѣхъ Тракіѣ съ намѣреніе да си утвърдѣтъ въ неѣ. Но Теодорикъ кралъ на восточни-ти Готти, кон-то началствувалъ по това время надъ римски-тъ войски въ Тракіѣ, отишелъ имъ на срѣща, разби-лъ и ги накаралъ да отидѣтъ пакъ оттатакъ Дунавъ-тъ. Синопдїй кой-то ни съобщава това извѣстіе въ похвално-то си слово за Теодорика, казва чи никой не былъ надвивалъ на българе-тъ до тогава, тѣи като тѣ били приучени къмъ всички-тъ трудности на вонїѣ-тъ и вишеги предпочитали смръть-тъ отъ робство-то (100). Подиръ това тѣ направили иеже нѣколко нападенїа врѣхо области-тъ на источно-римскѣ-тъ имперїѣ (101), догдѣ тѣ поко-рили около 558 г. Авари-тъ, кон-то ги дрѣжѣли подъ власть-тъ до 631—641. По туй врѣме тѣ подъ прѣводительство-то на по-велителя, Кубра-та, ся освободили отъ притеснителн-тъ си и ги съврѣшенно испадили отъ предѣли-тъ си. Подиръ смръть-тъ на Кубра-тъ казвѣтъ византїйци-тъ (102), българе-тъ, кон-то до то-гава били едно, ся раздѣлили по число-то на синове-тъ му на петъ независими іеднѣ отъ другѣ орди (билюка). Двѣ-тъ тѣзи орди, іедна-та подъ началоство-то на Батбаѣ, най старїй-тъ синъ Ку-братовъ, а друга-та подъ водительство-то на вторїй-тъ синъ, Котрага, останѣли иеже тогава около Донъ, но послѣ като ся помѣстили малко

(100) Histoire univers composée en Anglois parine société T. XXXII. p. 250, 248 a Paris 1781.

101 Stritt. Memor popul T. II P. I. pag. 496—498

(102) ibid. pag. 501—506.

нѣщо къмъ сѣверъ основали извѣстно-то въ русскѣ-тъ исторіѣ царство на волжски-тѣ или камски-ти блъгаре и наченjali малко по малко да ся сливѣтъ съ тамшии-тѣ славене, поради кои-то и ся представлявали на арапи-тѣ смѣшени отъ татарски-тѣ племена съ славенски, както сирѣдливо забѣлежава Тилфердингъ (103). Други-тѣ три потеглили къмъ западъ, едниѣ отъ тѣхъ подъ прѣдводителство-то на петій-тъ синъ, ся поселила въ Италиѣ, и именно въ Равенскѣ-тъ областъ; друга на кои-то повѣлевалъ четвъртійтъ ся утвърдила въ Угриѣ около Тисѣ и Марошъ, а третѣ-та, на кои-то прѣдводителъ билъ Аспарухъ, прѣмнишла Днѣпъръ и Днѣстъръ и захванѣла тѣѣ нареченій-тъ оклосъ (104), сирѣчь часть отъ Бесарабіѣ между Днѣстъръ и устието на Дунавъ-тъ. Оттука Аспархова-та орда, макаръ да не била малочисленна, правѣла вторженіѣ въ Мизіѣ, а най-послѣ, като си покорила седемъ-тѣ поколѣнія Славенски, кои-то обитали въ тѣзи областъ, ся съврѣшено утвърдила въ нея и за скоро накарала византійскій-тъ императоръ да ѣ плаща данъ (105). Дирни-тѣ двѣ орди кои-то вѣројатно не прѣставили да имѣтъ помежду си сношеніѣ, найнадиря ся съѣдинили, кога паднѣло могущество-то на Авари-тѣ, на кои-то била подчинена ордата, гдѣ-то ся поселила на Тисѣ и Марошъ, и съ общи сили расширили прѣзъ всичко-то Потисіе до Пештъ и до сами-тѣ верховіѣ на Тисѣ Българско-

103 Глѣд. негови-тѣ писма за исторіѣ-тъ на Срѣби-тѣ и Българе-тѣ стр. 23.

(104) Глѣд. обясненіе на тѣзи думѣ въ Сл. древи. Шафарика Т. 2. кн. 1 стр. 263.

(105) Византійски-тѣ писатели, кои разказвѣтъ за това съ при-скорбіе да забѣлежвѣтъ, чи тѣзи, на кои-то ся обвинували всички-тѣ народи отъ востокъ до западъ и отъ сѣверъ до югъ, сирѣчь Римляне-тѣ, сега длѣженствували да плащѣтъ всеѣкъ годишъ данъ на единъ малозвѣстенъ народъ. Глѣд. М е m . p o r u l . Т. II, р. I, раб. 509.

то царство, което-то ся основа въ Мизіа. Това станало при Крума, кой-то като повелѣвалъ на Тисски-тъ Бѣггаре въ край-тъ на осмій-тъ вѣкъ, станалъ въ начало-то на деветій-тъ господарь и на Дунавски-тъ. Оттогава собственно ся и наченва възвишеніе-то на Бѣлгарско-то царство, което-то било до това врѣмя извѣстно по силѣтъ и значеніе-то си, може да ся рече, само на Гръцкѣтъ, съ които Бѣлгаретѣ имѣли непрѣкъсвано комахай непріятелство.

Подиръ тѣзи предварителни понятія за Бѣлгаретѣ и за царството, което тѣ основали, ній есея врѣнемъ сега къмъ предмѣта си. —

Твърдѣ еъ вѣроатно, чи Бѣлгаре-тъ, за кои-то еъ наша-та рѣчь ся могли да чуѣтъ за христовѣ-тъ вѣрж іоше кога-то ся живѣли около Меотическій-тъ заливъ, Танансъ (Донъ) и Волгѣ и, може, іеше тогава иъкои отъ тѣхъ да ся ся удостоили да приемѣтъ св. кръщение; защото-то въ тѣзи страни Христіанство-то было вече вгнѣздено іеше отъ шестій-тъ, ако не отъ петій-тъ вѣкъ, както ся показва това отъ епархіи-тъ, кои-то ся намирани по туй врѣмя въ тѣзи страни (106). Освѣнь това тѣ ся могли да придобіѣтъ познаніѣ за Христіанскѣ-тъ вѣрж отъ столкнове-то си съ Христіане-тъ, кога-то ся втургали оттамъ заедно съ другы-тъ си съотечественници въ обласи-тъ на восточно-Римскѣ-тъ имперіѣ, въ край-тъ на петій-тъ и въ начало-то на шестій-тъ вѣкъ; толкози по вече, чи тѣзи вторженія іедвамъ ли ся ся минували безъ да увлекѣтъ тѣ въ пленъ много Христіане. Кога-то ся тѣ поселили въ Мизіѣ, гдѣ-то длѣженствували іоше по много да ся сблизѣтъ съ Христіане-тъ, случан-тъ на обръщение-то имъ къмъ Христіанство-то трѣбувало да ся были по чести. Тука какъ-то ній видѣхме вече, тѣ намѣрили Христіане. Макарь блажен. Теофилактъ да дума въ жизнеписаніе-то на Тиверіополски-тъ мученици, чи Бѣлгаре-тъ като ся

(106) Исторія Христіанства въ Россіи до р. в. князя Владиміра стр. 96, 106.

поселили въ Мизіѣ и въ други-тъ страни на Византійскѣ-тъ имперіѣ истребили въ тѣхъ дѣри-тъ на Христіанство-то, разваляли Божіи-тъ храмове, но може ли това да се разумѣва за всички-тъ? Можело ли ѣ да има и таквизи, на кои-то да се не сокрушава-до сръдце-то, кога-то се гѣдали духовно-то ослабленіе на стѣплеменници-тъ си? Въ сѣщо-то врѣмя, кога едни сѣ се гаврѣли надъ святиникѣ-тъ и сѣ ѣж тѣпкали, други сѣ се прѣклонявали, вѣрѣотно, колѣни-тъ предъ памятникѣ ѣ, като ги е билъ прѣдварително наставилъ въ вѣрѣ-тъ Христовѣ иъкойси отъ послѣдователи-тъ ѣ, отъ кои-то недостатѣкъ тогава между тѣхъ нѣмало. Нѣй ще видимъ по долу, чи тогава, като правителство-то на българското царство іаростно възставало противъ учене-то Христово, вече мнозина отъ Българе-тъ се считали между послѣдователи-тъ на това учене. Нѣ ако и прѣположимъ, чи христіанството било значително затиснѣто въ областѣ, които Българе-тъ занели, особено тамъ, гдѣто не ѣ било то отколѣ утвѣрдено; чи числото на тамшии-тъ христіане било смалено отъ побѣдители-тъ, и чи по тѣзи причинѣ дѣйствиѣ-та на тѣзи христіане противъ ѣзичество-то на Българе-тъ били слаби; то само столкновение-та на тѣзи дѣри-тъ съ Гръци-тъ сѣ могли да ги подготвѣвѣтъ за пріятіе-то на христіанскѣ-тъ вѣрѣ и да бивѣтъ причина на честното ѣ распрос-траненіе по-между тѣхъ. Въ 703 г. Българе-тъ, подъ прѣводителство-то на царя си, Тербея, дохождѣли до Цариградъ, гдѣ-то врѣжѣли императорскѣя-тъ вѣнецъ на Юстиніана Ришотмета, кой-то като билъ проведенъ отъ Леонтіѣ на заточене въ Херсонесъ, сѣ билъ обрѣжѣлъ къмъ тѣхъ съ молѣѣ за помощъ. При това Юстиніанъ, като билъ длѣженъ на Българскѣй-тъ царь за възстановленіе-то си на престола-тъ, му направилъ голѣми помощи за знакъ на признателность-тъ си: наименовалъ го Кесарь и го турѣлъ на прѣстола до него си, тѣй щото народъ-тъ му въздавалъ таквѣзи сѣщо честь, каквѣ-то и на императора си. Слѣдъ малко Тербель си отишѣлъ, забѣлежѣтъ Византійски-тъ писате-

ли, съ голѣми дарове 107) Може ли да ся не мисли, чи нѣкой отъ подданин-тѣ му не изнесълъ изъ Христіанскѣ-тѣ столицѣ съ земни-тѣ дарове и небесни? Въ Цариградѣ вжтрѣшній-тѣ блѣскъ на христіанство-то ся съединявалъ съ вѣкашній-тѣ прѣимущественно прѣдъ всички-тѣ други мѣста и поради това то не било тамъ по достѣпно за дебело-то сѣрдце на язичникъ-тѣ. Но този случай на такво-зи мирно сближеніе между Българе-тѣ язичници и грѣци тѣ Христіане не не самъ по себѣ си. Въ Българскѣ-тѣ исторіѣ ся срѣщатъ и други подобни случаи (108) Освѣнъ товачести-тѣ войни на Българе-тѣ съ Византійскѣ-тѣ имперіѣ, при които ся увлѣкло не малко плѣнници отъ тѣзи и опжъзъ стрѣнѣ, (109)

(107) Мемог. Populogum. p. 512, 513

(108) Тѣй въ 708 г. българскій тѣ царь пакъ далъ спомагателнѣ войскѣ на Іустиніана Ринотмета противъ съперника му Филиппика [m e t . p o r u l . 515]. Въ 718 г. Българе-тѣ помагатъ и на Анастасіа II (когато свалилъ и проводилъ на заточеніе въ Солунъ Теодосій III) противъ Лева Исаврянина; но като видѣли послѣ, чи Цариградци-тѣ не приемятъ Анастасіа, тѣ го прѣдали на Лева, за което ги той възнаградилъ щедро (Memogiae populog. p. 519).

(109) Въ 705 г. напримѣръ Българе-тѣ, като разбили около Ахіодо Іустиніана Ринотмета, кой-то открилъ противу имъ походъ, макаръ и да не билъ заключилъ съ тѣхъ съюзъ прѣди малко, завели въ Българіѣ освѣнъ другѣ-тѣ плячкѣ много плѣнници. Въ 712 г. тѣ дошли близо до Цариградъ и захванжали тамъ много отъ жители-тѣ на градъ-тѣ, кои-то били на веселбѣ задъ проливъ-тѣ. Послѣ като опустошавали на връщаніе Тракія, тѣ извели и изъ неѣ значително число плѣнни.—Въ 755 г. императоръ Константинъ Копронимъ, като опустошавалъ български-тѣ владѣнія, плѣнилъ такожде безчисленно множество Българе, спорѣдъ както казвѣтъ византійски-тѣ лѣтописи. Подъ 774 г. ся упомянува пакъ, чи този сѣщій-тѣ императоръ, като отишълъ срѣщу Българе-ти, кои-то извождали и грабѣли жители-тѣ на Берзетіѣ, іеднѣ отъ Византійски-тѣ провинціи, ся заврѣнѣлъ въ столицѣ-тѣ съ множество плѣнни (Memog. populog p. 515, 517, 520, 529, 530.)

тръговѣта имъ, кога-то, какъ-то ся види, ся рано заченѣла между тѣхъ и грѣци-тѣ (110), сѣ длѣженствували да имѣтъ юше по голѣмо вліяніе врѣхъ измѣненіе-то на религіозниѣ имъ понятиѣ. Послѣдни-тѣ христіане, между кои-то вѣроятно сѣ ся случивали и лица съ духовенъ санъ, трѣбува да сѣ най-много дѣйствували врѣхъ умове-тѣ на Българе-тѣ отъ тѣзи стрѣж, тѣй както таквотъ занятіе ю было за тѣхъ най-добро утѣшеніе въ нещастіе-то имъ.

Всичко това, разумѣвася, ю само прѣдположеніѣ; но тѣзи прѣдположеніѣ сѣ тврѣдѣ на близо до истинѣтѣ при таквизи съображеніѣ, които вече сѣ ся оправдали отъ исторіѣтѣ на другитѣ народи. Не положителнитѣ само свидѣтелства на лѣтописцитѣ могатъ да показвѣтъ историческѣ-тѣ истинѣ: има и други способи за издирваніе-то ѣ. Византійски-тѣ писатели ни представявѣтъ отъ исторіѣ-тѣ на Българе-тѣ до Крумово-то врѣмя само юдинъ случай на частно обрѣщеніе къмъ христіанскѣ-тѣ вѣрѣ. Това ю обрѣщаніе-то на Царя Церига, које-то станѣло въ 777 год. Кога разказвѣтъ за този случай, тѣ хортувѣтъ прѣдварително, чи нѣкои отъ поддани-тѣ Церигови, кои-то византійскій-тѣ дворъ подкупвалъ, открывали на императора всички-тѣ планове на царя си противъ имперіѣ-тѣ; чи Церигъ съ лукавство имъ испиталъ имена-та отъ Цариградъ и ги умрѣтвилъ всички-тѣ (III). А за само-то му обрѣще-

110 Въ трактъ-тѣ на Кормесіѣ съ импер. Теодосіѣ турниѣ точка и за трѣговѣ-тѣ (714—715). Глѣд м е т о г р о р и л о г и т р . 518.

(111) церигъ писалъ въ 774—775 г. на константиѣн Конпронима, кой-то управлѣлъ въ това врѣмя имперіѣ-тѣ, чи има нѣмѣреніе да ся отрѣче отъ прѣстола си и да отиде до него въ цариградъ, и го молилъ въ писмо-то си да приеме участіе въ пожеленіе-то му и да му покаже приверженници-тѣ си между Българе-тѣ, за да може той да ся довѣри на тѣхъ за исполненіе на намѣреніе-то си. Императоръ-тѣ безъ да разбере лукавство-то на Българскій-тѣ царъ, му открилъ имената на дѣятели-тѣ си между Българе-тѣ, и церигъ ги забилъ, като прѣдатель (Met. popul. p. 530)

не тѣ казвѣтъ само, чи той като дошълъ въ Цариградъ прѣзъ царуваніе-то на Лева, сына Копронимова, добилъ съ патриційскій-тъ санъ рѣкж-тж на єдинъ родственникъ императорова и прієлъ св. кръщеніе, и чи самъ императоръ-тъ, кой-то ималъ къмъ него особеннѣя любовь, го въспрїемалъ отъ святж-тж купѣлъ (112). Тѣ даже не ни изяснявѣтъ защо именно Церигъ оставилъ Българскій-тъ прѣстолъ и дошълъ въ Цариградъ. Остава да ся опредѣли това съ досъщаніе. Може да ся мисли, чи поирѣдншии-тѣ смущенія въ Българско-то царство, при кои-то ся лишили отъ прѣстолъ-тъ нѣколко царіе, а тжй и прѣдатели-тъ, кои-то сж срѣщали между Български-тъ велможи при този царь, сж имали вліяніе врѣхъ отреченіе-то му отъ управленіе-то на царство-то. Вѣроятно негово-то положеніе на прѣстола българскій станѣло поради всичко това клатливо и было съєдинено съ опасность. Но ако не може, по тжзи причинѣ съвсѣмъ справедливо да ся рече заєдно съ Бароніа (113) чи този царь ся отрѣкълъ отъ земното царство по любовь къмъ небесно-то; то и не може да ся произвожда обрѣщеніе-то му къ христїанскж-тж вѣрж само отъ стѣсненно-то му положеніе. Други случаи за обрѣщеніе-то на Българе-тѣ къмъ Христїанство-то до Крумово-то время не ся срѣщѣтъ у Византїйца-тѣ.

(с.лѣва).

(112) Stritteri mem. popul. p. 529—532.

(113) Бароній а d a n n 777 по думи-тѣ на Апостола Павла: *Върою Мойсей великъ бивѣ, отверзисея нарицати ся сынъ дщере Фараоновы. Паче же изволи страдати съ людьми Ев. XI, 24—26* сравнява Церига съ Мойсея и казва, чи този царь подалъ великъ приѣтъ за живж вѣрж, като ся съгласилъ по добръ да је смиренъ рабъ христовъ, а не повелителъ на єдинъ многочисленъ и побѣдоносенъ народъ

Д В Ъ Б Ъ Л Г А Р С К Ы Р Ж К О П И С И .

Въ лѣто 73ма. помрачнсе солнце месеца Юнѣа 3ї день.
 Въ 6 часъ дне въ срѣѣ. и бысть мракъ на часѣ мнозѣ. кругъ
 солнцу, ке лунѣ. Въ лѣто 74ме. Пріе Муратъ боречъ и ра-
 баницѣ. и разбн ихъ и пріе смедерево, и тожде лѣто сзтво-
 рише вси новоскрыгине на тріполою и сами повѣжденїи быше ѿ
 агаранѣхъ грѣхъ ради нашихъ. Въ лѣто 75мѣ Свезаше грьгъ-
 ра. въ лето 76мѣи загывѣ новосрьдская войска на мькреишѣ. и
 тожде лѣто де спот..... Седна дѣма не личи и послѣ сѣ-
 дѣа (оу) зето у въ лѣто 77ци. Оубише власи агаранехъ на
 власѣхъ. лѣца сен 5 день въ шелою. И тоже лѣто свезаше дра-
 кула. Въ лѣто 78циѣ. Излезе краль владиславъ и деспотъ
 гюргъ на цра мурата на златицѣ и тожде се лѣто сѣмирн
 съ цремь месеца августа 6ї на успенїе бци. Въ лѣто 79циѣ. Из-
 лезе краль владиславъ и шкѣдль всевода. въ вой на барѣѣ. и загыве
 краль владислава. Въ лѣт 80циѣ Излезе шкѣдль всевода на цра и
 въ бѣи на косовоу. и разбн царь шкѣдла всевода. Въ лѣто 81циѣ.
 оумре царь муратъ. въ лѣто 82циѣ. Пріе царь мехемедъ царн-
 градъ. и бысть размирїе междѣ деспотомъ и междѣ тоурѣцинъ. Въ
 лѣто 83циѣ прѣдадесе смѣрево царѣ мехемедѣ. Въ тожде
 лѣто прѣдадесе црѣкба рѣслава въ нѣниже лезитъ благочестивїи
 господень деспотъ Стефанъ. Въ лѣто 84циѣ Пѣрни царь ме-
 хемедъ аморею ѿ конецъ и до конецъ. тѣхъ градове пріе. и прѣ-

даде се царь аморенскій кѣрь димитріе, и дщерь свою тогда даде царѣ мехемедѣ. Въ лѣто 7230. оуфатише белградскаго господара. сбилевича миханаа никѣлова шѣрѣ. и немала скръбь бысть тогда. въ лѣто 7235 Побѣди царь Сѣлимень Бсгданскѣю земаю петра боеводу тогда сыгради градь на тоуль. Въ лѣто 7238, ѡтнде царь сѣлиманъ на казальбашь. Шведего... (изгасени дѣѣ дѣмь)...екаша на брат своего смилла. И паде гш снегъ месеца аьгѣуста.

Въ лѣто, 7238. ѡтнде царь соулиманъ на сегытварь. И тамо ѹмреть.

Тука свърша краткыя лѣтопись, и на реда са види послѣ нѣколко години отъ друга рѣка писано.

Въ лѣто 7278 ходи синан паша на инкь, и примига тожде лѣто. и бысть вой велик: тожде лѣто, ѹмрѣ и царь мѣратѣѣгь: И пакъ на реда отъ друга рѣка съ много нихвелитъ почеркъ стои писано. Въ лѣто 7301. ходи сѣлтанъ османъ на лех. тогда сагради мѣ на доунавѣ. И найподирь пакъ отъ друга рѣка пише: Въ лѣт 7301 белкы снегъ бысть на въскресеніем.

И подирь туй нема нишо друго въ рѣкописа което да са относи до Исторія-та. Въ край само на кора-та има записано съ единъ почестичькъ почеркъ лѣто 7301 быст тожде лѣтъ гобедамъ смръть и подъ него повторено съ друга рѣка и почеркъ простъ. Въ лѣто 7301 быстъ гобедамъ смръть где имаше 50 главъ гобеда нештасеши ниедно мнози людіе шстаха това време безъ болобе шле чѣдо братне.....

Н Ъ Щ О

з а п р и в и д ѣ н і я - т а

О т ъ В . А . Ж у к о в с к а з о .

п р о д ѣ л ж е н і е .

Този дворець ималъ формѣ на петало, на единъ-тъ му край ся намиралъ кабинетъ-тъ на краля-тъ, на другій-тъ съ прозорци право противъ кабинетъ-тъ королевскій, ся намирала палата-та на сословія-тѣ въ царство-то. Било кѣсно; краля-тъ сидѣлъ въ кабинета си прѣдъ каминъ-тѣ; съ него споредъ думи-тъ на Мериме, ся намѣрвали придворенъ велможа Браге и докторъ Баумгартенъ (въ оригиналнѣй-тъ актъ наречени чиними ся, други); краля-тъ билъ замисленъ и мраченъ; като стаивалъ отъ мѣсто-то си, той наченялъ, безъ да каже ни единъ рѣчь, да ходи насамъ пататкъ по стаѣ-тѣ. Изведижъ той ся запрѣлъ; той съгледалъ, чи въ прозорци-тъ на противолежащъ-тѣ палатѣ билъ силюнъ свѣтъ; това не можѣло да бѣде отъ лунъ-тѣ—месяць-тъ не свѣтелъ и по небе-то имало обдаци; това не можѣло да бѣде пожаръ—свѣтене-то било тихо и пѣмало червенинъ пожарнъ; не възможно било тѣйже да ся помисли, чи тамъ ходѣлъ нѣкой отъ придворни-тъ слуги съ свѣщъ—отъ единъ свѣщъ не можѣло би да произлѣзе такава силно наврѣдъ освѣщеніе « Видите ли? попиталъ краля-тъ събесѣдници-

тъ си. Какво ще каже това? » Всички-тъ били учудени, и никои не можѣлъ да намисли обясненіе за видимо-то. « Заповѣдайте да ся повика кастеланъ-тъ (глави. смотритель на едно укрѣпено мѣсто), и да донесе ѣще и ключъ-тъ отъ палатъ-тъ. » Кастеланъ-тъ ся явилъ; краля-тъ тръгналъ съ него заедно прѣзъ дворець-тъ, спроваждаемъ отъ други-тъ, кои-то носѣли свѣщи. Като влѣзли въ пространнѣ-тъ прѣднѣ одаѣ на палатъ-тъ, тѣ видѣли, чи тя била наврѣдъ обшита съ черно сукно; пѣзъ подъ врата-та на палатъ-тъ грѣвла свѣтла зара. Краля-тъ повелѣлъ на Кастеланъ-тъ да отвори врата-та, по като забѣлежилъ чи той, разтреперѣвъ отъ страхъ, не можѣлъ да улочи съ ключъ-тъ въ дупкѣ-тъ на ключелницѣ-тъ, зель ключъ-тъ пѣзъ рѣкѣ-тъ му и съ думи-тъ: « съ нами Богъ » самси отговори връта-та. Той дерзостно влѣзалъ въ палатъ-тъ; а подеря му и спчки-тъ други. Тѣ видѣли, чи палата-та била освѣщена съ много свѣщи, и чи въ неѣ ставалъ совѣтъ-тъ съ сословія-та въ царство-то. Членове-тъ сидѣли мълчишкомъ покрай стѣни-тъ на мидерлицы-тъ; всички-тъ били облѣчени въ трауръ (дрехи кои-то носѣтъ, кога желѣтъ нѣкой покоинъ). Посрѣдъ палатъ-тъ, около масажъ-тъ, коя-то била покрита съ черно сукно, сѣдѣли сѣдин, тѣѣже облечени въ трауръ; тѣхнѣй-тъ прѣдсѣдатель ималъ прѣдъ себѣ си отворенъ книгъ. На тронъ-тъ, кой-то ся намиралъ право противъ връта-та лѣжѣлъ мртвецъ, покритъ съ порфира; близо до него видѣлъ билъ единъ юноша, кой-то ималъ на главѣ-тъ си коронъ и въ рѣкѣ-кѣ скипетръ; съ него заедно стоѣлъ человекъ съ наврѣшени години, облѣченъ въ дрехъ, каква-то носѣли отколѣшни-тъ Шведски чиновници; на земѣ-тъ между масса-та лежѣлъ пѣпъ и при него топоръ. Въ тѣзи минутъ, кога-то стѣпнѣлъ краля-тъ въ палатъ-тъ, прѣдсѣдатель-тъ ударилъ съ рѣкѣ на книгѣ-тъ; по този знакъ ся отворили връта-та, кои-то били отъ стрѣлъ, пѣзъ тѣхъ измѣли нѣколко человекъ съ благороденъ видъ

съ богати дрехи, но ръцѣ-тѣ имъ били връзани на грѣбъ-тъ; подиръ тѣхъ връвѣлъ джелатинъ. Тези, кой-то ся чинѣлъ по главенъ мѣжду тѣхъ, погледнѣлъ на трупъ-тъ кой-то лежѣлъ на тронъ-тъ; отъ ражъ-тъ на трупъ-тъ кипнѣла кръвь, като чи за обличеніе на убійство-то, и обличеніи-тъ дерзостно ся приближилъ къмъ пѣпъ-тъ, турнѣлъ на него главъ-тъ си, джелатинъ-тъ измахнѣлъ съ топоръ-тъ, отсѣчена-та главъ заскачѣла и каго ся тракулижла по венчкѣ-тъ палатъ, запрѣла ся при крака-та на кралъ-тъ; капка кръвь паднѣла на чехълъ-тъ му. До тѣзи минутъ той стоѣлъ неподвижно, глѣдающъ въ безволио изумленіе на това дѣто произлѣзло; но тука той направилъ брѣзо нѣколко крачки напѣдъ и високо извикалъ, като ся обрѣналъ къмъ този дѣ-то билъ облеченъ съ дрехъ чиновническѣ: « Ако си ти отъ Бога, хортувай, и ако си отъ другго исчезни. » Тогавъ ся чулъ гласъ: « Кралю Карле! тѣзи кръвь не при тебе..... » (тука звукове-тѣ станѣли по малко вразумителни) іеще петь царствованія.....Тіежко на потомство-то Вазово! » Гласъ-тъ мѣкнѣлъ, и въ тѣзи минутъ венчки-тѣ образи наченѣли, като магла да ся разрѣдѣвѣтъ и да ставѣтъ по прозрачни; скоро венчко-то исчезнѣло, остапѣла іедна праздна палата, тѣмно освѣщена отъ свѣщи-тѣ, кои-то горѣли въ рѣцѣ-тѣ на съпутници-тѣ Карлови. Кралъ-тъ ся врънѣлъ въ кабинетъ-тъ си; той не можѣлъ да ся сомнѣва въ существенность-тъ на видѣніе-то, на кои-то безъ прѣпирание свидѣтелство била капка-та кръвь, коѣ-то засѣхнѣла на чехълъ-тъ му. Като билъ пѣленъ отъ прѣсно впѣчатлѣніе, той тутакси записалъ съ венчки-тѣ подробности това, кое-то видѣлъ и училъ писаніе-то съ подицъ-тъ си, съ него заіедно ся подписали и венчки-тѣ други свидѣтели. Този актъ ся намѣрва въ господарственій-тъ Шведскій архивъ. Петь царствованія промнѣли и горе произнесеніе-то надъ потомство-то Вазово ся исплѣнило; потомство-то Вазово изгубило короуѣ-тъ Шведскѣ. А умрѣтвѣваніе-то на у-

бійцъ-тж, трупъ-тж на тропъ-тж, старій-тж чиновникъ и коронова-
нійте кривоша на право показжтъ Анкерштрема, убитій-тж отъ него Гу-
става III, Карла XIII кой-то билъ правитель и краль, и слѣдній-тж
Вазж, Густава Аджефа, кой-то билъ сваленъ отъ прѣстолю-тж и
причинж-тж на упорство-то си, по кой-то билъ по високій-тж си ха-
рактеръ достоинъ за подобж участь.

Достовѣрно свидѣтельство утврждава истинность-тж на това
сбѣтїе, и всичко, кое-то пророчествовало, то ся свршило; но
само по себеси то за винаги ще остане непостижимо за нашъ-тж
разумъ. Тука нѣщо, кое-то іеще не било станжло, прїема прѣди
много врѣмя до сбѣтїе-то си смѣщенъ образъ, кой-то билъ ви-
дѣлъ отъ много хора; и какво іе този образъ? Той не іе духъ,
кой-то да іе прѣбивалъ нѣкога въ живо тѣло и който продължава
да живѣй и да ся явява, кога-то явленїе-то на матеріалнж-тж
жизнь ся вече прекъснжло. Тука на противъ ся явява видимо об-
разъ-тж на нѣщо-си, коіе-то не іе било, а само іе възможно, нѣ-
що символическо прїема характеръ на вещественно, перазїединецъ
образъ на нѣщо-си събрано, коіе-то нѣма никаквж личность; това
іе въздушна крѣтина, коя-то съєднїява въ іедни черчевста пор-
трети, кой-то нѣкой написалъ отъ лица, кой-то іеще нѣма и кой-
то нѣкога си ще бждатъ.

Най послѣ привидѣнїе-то въ собственъ разумъ сир. явленїя
на дохове-тж, явленїя, въ кои-то существа-та безтѣлесни само-
битни произвольно ся прѣдставляжтъ на наши-тж очи, при пльно-
то дѣйствиє на наши-тж чувственини органи, при пльно-то ни съ-
знаванїе, чи нїй дѣйствително видимъ (или чували) това, коіе-то у
насъ ся свршшава прѣдъ очи-тж ни. Ще раскажж два случая. Прѣ-
данїе-то хортува, чи въ XVII вѣкж въ Дюсселдорфъ, въ герцог-
скїй-тж замокъ (укрѣпено жилище) станжло голѣмо прѣступленїе.
Тогава жена на Герцѣга Юлихъ-Клева-Бергскаго, полоумнїй-тж I-

оашна Вилгелма, била Якоба, принцеса Баденска. Тя имала сръдечна привязаностъ къмъ графа Мандора, но неѣкъ ѣкъ оженили насилъ за герцогъ-тъ. По нагласъ-тъ на герцоговж-тъ сестрж, Сибиллж, коя-то жестоко мразѣла Якобж, тѣзи послѣдня-та била обвинена въ нарушеніе на супружескж-тъ вѣрностъ; неѣкъ ѣкъ прѣдали на сѣдъ, затворили ѣкъ въ тъмницж, по прѣди да ся докаже виновностъ-тъ ѣ (коіа-то іе впрочемъ тврѣдѣ сѣмнителна) отъ сѣдъ-тъ, тя тутакси умрѣла скоропостижно. Неѣкъ ѣкъ заровили поспѣшно, това произвѣло подозрѣніе, чи смрътъ-тъ ѣ била не естественна и чи причина-та на тѣзи смрътъ била Сибилла. Сега замокъ-тъ на Бергски-тъ герцоги, сцена на тѣзи древни ужаси, и обрѣнжтъ въ академіѣкъ за живописъ; той іе столица на знаменитж-тъ Дюсселдорфскж школж, въ нѣго царствова тихій-тъ геній на искусство-то. Но прѣданіе-то за отколѣшно-то убійство, коіе-то ся іе сврѣшило подъ покривъ-тъ му, ся овардло въ народъ-тъ, и не само іе едно прѣданіе: сама-та прѣступница, по наказаніе отъ небесній-тъ гпѣвъ, пагѣжда съ тъмна сѣнкж това мѣсто, коіе-то било свидѣтель на злодѣйство-то ѣ. На іедни тя ся явѣва видимо, други не ѣкъ видятъ, а само ѣкъ чуватъ; други съ нѣкойси други знакъ тя и звѣстява за таинственнo-то си присѣтствіе. Ето какво между друго-то ся случило съ живописца Бланка (Това ми іе расказано отъ іедного изъ неговн-тъ академически другари). Той работѣлъ въ дългж-тъ стаѣкъ, дѣто ся намира картина-та галерія и дѣто обикновенно става изложеніе (за показваніе) на живописъ-тъ; изъ неѣкъ отъ іеднж стрѣнж ся отива къмъ главнж-тъ портж, а отъ други-тъ вртѣ въ помалка-тъ стаѣкъ на академіѣкъ-тъ, коя-то прави съ други-тъ одан доволно дългъ редъ.

Слѣдва).

ОПИСАНІЕ НА КОНСТАНТИНОПОЛЬ.

Мнозина похваляватъ изгледътъ на Неаполъ и неговото живописно естествено положеніе между волканътъ Везувъ който ся пуши и кипящето море; сяки ся чуди като изгледва естествешото положеніе на Генуа и на Лисбона: нъ нека си представимъ единъ заливъ, дѣто сички-ты морскы сили быха можани да затворятъ тѣхныты ескадры и дѣто корабли съсъ сто томови полагаатъ дѣскъ на земля безъ да памѣрятъ най малкѣтъ повредж; нека да си представимъ вразъ двата крайща на този капалъ, издигната една могила която ся простира до крайтъ на волпы-ты легко размѣтени. На лево е ветха Бизантіѣ съсъ пазары-ты си, съсъ джаміты съсъ безчисленныты си минарета, на която формата неуподобля никое отъ познатиты зданія, въ другыты Европейскы дръжавы; на Византіята въ заливътъ отъ сѣщж-тѣ странж ся намрѣтъ Палатски градини, съсъ тѣхныты гѣстолистни кипариси, на които талнатата зеленина едвамъ остава да виждѣтъ кораблыты, почти сички-ты завршени съсъ единъ златнж топкж. На деснж страна срещъ палатѣтъ види ся селото Топъ-Хане, училище на Огоманскѣтъ артилеріѣ; три реда казери създени отъ малко время вразъ единъ еднакъвъ и правилень планъ; най хубавыатъ источникъ на градътъ едно непрерывно движеніе което ся предполага съсъ безкрайно уединеніе древненскѣта хубость която палатскиты градини прино-

сѣтъ. Малко по далечъ вразъ сѣщійатъ редъ о прѣдмѣстїето на Галата, населено отъ тръговцыты, отъ вѣсленишцыты и отъ сичко онова което ся отнася на тръговїята Францушка. До него ся назира Пера (Бейюгу,) което ся намира на връхъ амфитеатрътъ, дѣто посланишцыты на Хрїстанскыты народи ся издигнали палаты. Слѣдъ като минемъ Галѣтъ намираме арсеналътъ и дворътъ на Военноморскѣтъ Турскѣ силѣ. На визанїе въ заливътъ вразъ единъ носорогъ дѣто начпува Азія и която не е отдѣлена отъ крайатъ на палатътъ и на Топъ-Хането освѣнъ отъ единъ каналъ една миля почти широкъ, издигася Скютари (Юскюдаръ), градъ населенъ отъ 80,000 жители, което ся яви почти едно надмѣстїе на Отоманскѣтъ столица. Тамо ся задръжаватъ 500 или 600 корабли; които отъ вечеръ до сутринъ могатъ преиннува на всядъ заливътъ и Босфорътъ. Хиляди пѣши които Музулманиты отъ обычь задръжаватъ и упазватъ, и които пѣкога хвъркѣтъ вразъ тихыты волны, понѣкога покрыватъ стрехыты на къщята и дирецыты на кораблиты; като приложимъ на това зрѣнище безъ модель, облеклата на сѣверныты и южныты, на западныты и восточныты челоуѣци, като си напомнимъ Асїатїйскѣтъ мягкость, и Европейскѣ дѣйствителность, а повечето тщеславіето Гръцко, ны ще имаме една твърдѣ слабъ идея отъ сичко опова което единъ самъ погледъ обема въ средѣтъ на Цареградскїятъ заливъ. Ако излеземъ единъ часъ на вѣнъ, на всядъ нови предмѣти привлачатъ нашето вниманїе, нашето удивленїеОтъ една странѣ Бизантїя простира въ растоїанїе на петъ мили своиты храмове, своиты здаїя, богатыты пейны пазарѣе, страшиныты пейны минарета, и ся продължива отъ крайатъ на сарайатъ до крайатъ на късоносътъ на Седмьтъ кули; Мраморното море облива старыты пейны стѣны, на среща ся княжескыты острови, покрити съсъ къщя и градини доста красни, по далечъ страныты на жьлам Асія, Никомедїйскыты и Халкедонскыты заливѣ, Планина О-

любъ, на връхътъ покрыга съсъ сѣбъ, до която близо ея намира градътъ Бруса стара столица на Оттоманскятъ имперія, и предъ нашиты очи кораблиты приносящи отъ морето (егѣе), произведенія Гръцкы Неаполійскы, Египетскы Сирійскы, и произведеніята на Западнаѣ Европѣ. Ако излезетъ отъ заливътъ по другыатъ каналъ ны влизаме въ Босфоръ на Тракія коумо двата брегове представляватъ повече отъ 20 мили села едно до друго, палати, кіоски красни, спчкиты богатства на восточното великолѣпіе въ безчпленныты палаты, конто Великій Господарь и Султаниты, ся съзидали; едно изображение отъ Европейското великолѣпіе въ къщята конто страниити посланици владѣять на Тарапія и на Біюкъ-дере, стари и живописны кулы, съзидани отъ Генуйцыты за упазваніето на Босфора, въ времято на тѣхнѣтъ минала власть и слава, новити днешни крѣпости, на конто страхътъ на Русскиты войскы е забранило крайщата на каналътъ; на коонецъ на влизаніе въ Черното море кораблиты конто носятъ въ Цариградъ поданоцыты Арменскы, и Требизонтскы, или Тартарскиты Кримейскиты и на двѣты близны Кавказскы страны; отдѣлени отъ Турскятъ Имперія въ началото на текущето столѣтіе, отъ единъ народъ който отъ тридесять години е запрелъ често снжкиты погледы вразъ дръзность на тѣхныты въспрїятія чрезъ свѣтлостьта на побѣдиты си и чрезъ великолѣпіето на художества, цвѣтѣющи въ другыты по образованы народы; съсъ единъ рѣчь не ся намира нишо една страна, една точка връзь бреговеты Босфорскы (и вообще въ Константинополь), която не събужда память гѣ и мыслѣтъ, която не оживява мечтаіето и къстьтъ.

Никола К. Върбановъ.

— 225 —

СТИХОТВОРЕНИЕ.

Горка та Зойка .

Мамина дѣвойка
ахъ горчица Зойка!
Зойка Коля люб
пакъ го рѣдко види;
Колю ъж не знае
и въ очи каква е
често Зойка пѣе
Колю ъж нечува,
често Зойка плаче
Колю ъж невиди,
Зойка тайномъ тѣжи.
Мама Зойка лѣжи:
Коля приговаря
ужъ ъж Колю пиц,
ужъ ъж Колю люб;
» вчера Коля видѣхъ
» днесъ са съ Коля срѣщвахъ «
Зойка неутѣшна.....
Зойка залпнѣла,
Зойка заболѣла,
Зойка въ дрѣхы легна.
някой не познава
що е Зойка болна,
ни цѣлба пристойна
нѣкой ъ подава.
Сазь сѣстринка Неда

Шета ѝ и гледа
Зойка злѣ отива;
Зойка мълчалива
Мълкомъ съ смръть са бори
Нищо не говори.

чясъ-тъ приближава,
отъ души са лъчи,
зе да са прощава
и тогазь наръча :

„ Мамо мила мале

„ ты ми Коля хвали.....

„ Мале, тебъ са моля,

„ да поканиши коля „

„ баръ на погребеніе

„ да са види съ мене.....,,

Бѣдна та Зоица

издѣхна горчица.

П. Р. С.

**БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ
ПЪСНИ:**

XXI

Сандаля Марички да аше;
Сандаличкеле, Маричке!
Нѣщичко щѣ те попытамъ,
Правичко да ми обадишь:
Трина си мъжа водила,
Съ кого ти бѣше най добръ?
Маричка дума Сандаля:
Като ме питашь да кажъ;
Не мяза пръвно на второ,
Не мяза второ на трето.
Хай гди пръвна пръвнина!
Маваръ да бѣше сиромашъ,
Кога му додѣтъ гостени,
Сладко ще да ги дочака,
По сладко ще да ги испрати,
А пакъ съ втория-тъ, Сандаля,
Триста съмъ булки вѣнчала,
Петъ-стотинъ дѣца кръстила;
ПА пакъ съсъ тебе, Сандаля,
Всякъ вечерь кавгъ крамола
И той-зи вечерь кръвина.

(Пѣсип: 11 12 13 14 15 16 17 18
19 20 и 21-а слушани отъ Кате-
рина Бельова, Драго Х. Гергева,
супругъ въ Яболов).

XXII.

Појди мома ружена
 На раченѣ водѣ,
 а раченѣ водѣ,
 на шаренѣ чешми.
 да си поліетъ мома
 студенѣ ми водѣ,
 пустѣ ми чешми.
 бѣше отсѣкъмла (пресѣхнала)
 капка не капаше
 не, реми капаше.
 одѣ догу ми идатъ
 едно лудо младо
 водѣ ми иска,
 азъ не му дадохъ
 па се расърди,
 туй лудо младо,
 па си превърне
 бре, тънкѣ ми пушка.
 пусти ми куршумъ,
 у срѣди ми коремъ,
 п дребниши сачми
 около ми герданъ.
 сытны, църни барутъ
 по бѣло ми лице.
 ой, леле, леле!
 мома ружена
 ой леле, леле!
 млада зелена.
 фанѣли си е баба,
 луде да кѣне,
 фанѣла си е вещица
 младо да кѣне:
 нѣговѣ пушкѣ,

(Слудувѣ)

Съвременна лѣтопись.

Като си дойде отъ вѣнъ Н. И. В. царь-тъ, разболѣ ся по нещастію, и бѣше, какъ-то казвахъ, твърдѣ злѣ. Но съ помощь-тъ искусивѣйшаго целевника Константина КараѲеодори, въздигна ся за скоро, слава Богу, и оздравя съвършено. Вѣрни-ти негови подданици ся радватъ сега, и благодарятъ всемогущему Богу защо е оназилъ дни-ты на най-добрыя-тъ, и най-благодѣтельны-и-тъ и доброжелательныя-тъ нашъ Царь, кой-то ся непрестанно грыже за утвержденіе-то на мирь-тъ, покоя-тъ, и благоденствіе-то на свои-ты любимы подданици.

Отъ другъ стражъ обаче хрїстіане-ти, и особито Българе-ти имахъ случай да ся ожалятъ твърдѣ много юще отъ начала сего мѣсеца, заради жалостнѣ-тъ смѣръ на Хрїстолубивѣйшаго, добродѣтелиѣйшаго и благотворителнѣйшаго Князя Стефана Вогориди, кому-то въ послѣднѣ-тъ книжнѣ извѣстнѣ тяжкѣ-тъ и бѣдственнѣ-тъ болестъ. Болѣнъ той отъ много години на самъ отъ камѣкъ, кой-то ся родилъ въ мяхурь-тъ му, за много време незнаеше това, и сѣкаше, че немощь-та му была невъздержаніе на пикочь-тъ, защо често никаше, и тогашнѣ-тъ му цѣлитель Англезинъ Докторъ Мангафокъ, го остави до смѣръ-тъ си въ това заблужденіе, и не даваше позволеніе да го бъркатъ отъ вѣтре съ

орудія за да видятъ що има. Слѣдъ смърть-тж мудраго того Доктора, цѣлитель-тъ му Г. Палсологъ кой-то ся прильпи при Князь-тъ на негово мѣсто, като не вѣрваше че немощь-та му била наистиня невъздержаніе-то на пикочь-тъ, защо и той учився много время въ Парижскж-тж академіѣ, бѣ цѣлитель много ученъ и искусень, и като искалъ да ся научи на здраво коя е Княжеската болестъ, що го неоставяше спокоенъ ни денѣж ни пощѣж, придумалъ го единъ день да го побърка отъ вжтрѣ съ орудіе (солдж), и така ся увѣрилъ че имало камъкъ. Това като бы извѣстено и на болныя-тъ, направи му естествено съвсѣмъ неприятно впечатлѣніе, и отъ тога-зи му докара и единъ миракъ, кой-то отъ день на день го направи по болепъ. Врѣхъ това станжжъ различни консултации, (сходъ на цѣлители при болныя-тъ за совѣтованіе по между си,) въ кон-то ся рѣши че отъ двѣ-ты средства, съ кои-то можаше да ся исцѣри той-зи недугъ, спрѣчь 1) изважданіе-то на камъкъ-тъ цѣлъ съ распараніе, и 2) изважданіе-то му на пѣськъ като ся струши отъ вжтрѣ съ орудіе безъ распараніе, първото не бѣше за Князь-тъ, защо бѣ уже старъ и не можаше да истегли извършаніе-то му: а второ-то бѣ трудно и мъчно, и искаше рѣщъ много искусны, кон-то само въ Парисъ ся намирахъ. Повинуяся на отъ Бога данныя-тъ законъ *за да ся ырыже сткы за свое-то съхраненіе*, рѣши ся съ сичкж-тж си старость да поиде даже до Парисъ за дано бы можилъ да ся исцѣли. Като направи убо къ Богу теплы-ты свои молитвы, и раздаде не малко милостини, и като си написа и завѣтъ-тъ, за да бы му ся и слѣдъ смърть-тж испълнило Христіанско-то щеніе за добродѣянія, ако бы да ся невърне отъ това за него бѣдственио пжтешествіе, качи ся на параходъ-тъ, и отиде ошж-зи годиня презъ лѣто-то на Парисъ. Тамъ станжли нови консултации отъ най искусны-ты цѣлители, и ся рѣшило пакъ че не

можно освѣнь второ-то средство исцѣленія да ся испыта. И тѣй най-искусныя-тъ между нихъ посель работя-тъ, и въ разстояніе на 15 дни вложилъ каменосокрушительно-то орудіе два пѣти въ мяхурь-тъ. му. Първыя-тъ пѣть не можилъ да го хване, че ся измлюзнулъ; а на вторыя-тъ пѣть ако го и хванълъ, весьма малкъ частицъ можилъ да му пребіе, зашо камыкъ-тъ ся намѣрилъ ѣгкъ п коравъ. Между това отъ тыя безуспѣшны двѣ покушенія Князь-тъ ся много повредилъ на здравіе-то си, и за това родиныи и пріятели колко-то ся намирали около му убоявшися, не го оставили веке да стори и третью покушеніе, и тѣй Князь-тъ ся завърнулъ тукъ по Августа, безъ да придобіе друго освень іоще по-голъмъ м е р а к ъ , и повреждане на здравіе-то си. Было би дълго да приказвамы съ каквъ немощъ, съ каквы бѣлести, и съ какво душевно утѣшеніе прикара зимъ-тъ затворенъ въ кѣщи, безъ да ся подаде навѣнъ, той дѣто никакъ никога не търпѣше да не излѣзе да поиде на капіѣ, или при нѣкого огъ голѣмы и малкы царскы Министры и служители, кон-то вся го особно любяхъ за неговъ-тъ вѣрность къмъ Царь-тъ, и за неговы-ты голѣмы и многочисленны къмъ царство-то услуги. Съ възвращеніе-то на хубаво-то время хванѣ и той да понзлизя тукъ тамъ съ великъ осторожность, и (нѣщо за чюдяше) ако и да бѣ веке съвсѣмъ изнемогнулъ и въ твърдѣ лошево состояніе, той пакъ непреставаше да пыта да дѣйствува, и да ся грыжи за много общеполезны работы, а особно за Патріаршескы-ты неправителны дѣла, за кон-то отъ край ся той най-много грыжяше, и за Българскъ-тъ нашъ тука церковь, коуж-то много желаяше да види свършенъ предъ да умре. Не му было обаче дадено, и като ся разболѣ съвсѣмъ въ понедѣльникъ на 26 Іуліа, вжтрѣ въ едижъ недѣля зе и даде съ то-3и лъжовенъ свѣтъ, причисти ся Святы-ты Божественны тайны предаде душъ-тъ си въ рѣцѣ Царя Небеснаго въ сѣботѣ 1 на Ав-

густа вечерть-тъ по среднощи, оставилъ великъ плачь и рыданіе на свои-ты чада, внуцы и роднишы, и вѣрны служители, и великъ жалость на свои-ты пріятели.

Наутре 2 Августа, день пренесенія честныхъ мощей святаго первоученика и архідакола Стефана ся испратихъ на въ-редь писма извѣстителни, и ся стекохъ люди безчисленни на погребеніе-то му, между кои-то ся отличавахъ наши-ти Българе; Высока-та Порта послыши и сама да проводи заедно съ царскъ войскъ тронцъ отлични меемури представницы, кои-то бѣхъ Бейликчи Ефенди Афиѳъ бей, Башь-Терджюмагъ ефенди Арифъ бей, и Садр' азимъ Али-Пашовъ зеть Селяхеддинъ бей. Дойдохъ и вселенскыя-тъ Патріархъ и Антиохійскыя-тъ (Іерусалимскыя-тъ бѣ на островъ-тъ та не пристигихъ) гедно сичкы-ты присхтствующи синодалны и другы архіереи, священницы и діаконъ, между кои-то бѣхъ и Владыка-та на Българскъ-тъ церквѣ Св. Макаріополскый Іларіонъ и священницы-ти и діакони-ты на истъ-тъ церквѣ. Тие послѣдши-ти, т. е. наши-ти Български Владыка, священницы и діакони, имахъ честь да опѣхътъ най-напредь усопшія-тъ въ самъ-тъ неговъ церквищъ що е въ домъ-тъ, а послѣ сичко-то Духовенство, съ многочисленни псалтове ламбады, фенери, крестовы и херувимы, сичко-то събрано множество, и царскы-ты меемури и войни наедно, тръгнхъхъ отъ къщи съ жалостнымъ пѣніемъ, и занесохъ торжественно мъртвыя-тъ въ церквѣ-тъ Св. Архангелъ на Арнауткьой, гдѣ-то като го упѣхъ Патріарси-ти и други владыи и священницы, и като ся изрече отъ единъ Патріаршескы духовникъ кратко надгробно слово, погребяхъ го въ истия-тъ при олтаре-тъ гробъ, въ кой-то бѣхъ ся погребъли преди 13 години свѣтла-та му сопруга Домна Ралу, и преди 8 години доброжелатель-та му Майка Анна. Богъ да ги прости сичкы-ты, и да ги упокои въ недръ Аврама, Исаака и Іакова.

Въ Недѣльѣ ва 9 Августа за девятины-ты му станѣ пакъ литургія и опѣло съ велико умиление и сердечно сокрушеніе всѣмъ пришехтствовавшимъ въ домашнѣ-тѣ му церквнѣ отъ Іерусалимскаго Патріарха Күрила, и въ Българскѣ-тѣ церквѣ отъ Българскыя-тѣ владыка Св. Макаріополскаго Іаріона, ведно съ взаимны-ты имъ священники и діаконы. Особито въ тѣзи послѣднѣ церквѣ Българе-ти, предизвѣщени, стекохъ ся многочислени отъ съкадѣ и дойдохъ да пролежѣтъ съзызы благодарности и да кажѣтъ *Богѣ да прости* за своя-тѣ славнѣи соотечественникъ и благодѣтель. Тамъ между нихъ внимателно слышящихъ Владика-та изговори за приснопамятныя-тѣ той Князь едно изрядно слово кое-то, ще помѣстимъ въ слѣдующѣ-тѣ книжнѣ.

Съ речено-то си завѣщаніе Чокойныя-тѣ нареди да ся дадѣтъ на много мѣста милостни, особно же на тукашнѣ-тѣ Българскѣ церквѣ, и за направѣ-тѣ на еднѣ новѣ церквѣ въ мило-то Му отечество Котель, кое-то никого не забраваше. Испълнителн на той-зи завѣтъ сѣ опредѣлени Іерусалимскыи Патріархъ Г-нѣ Күрилѣ, зетъ му прежде Князь Молдавскыи Г-нѣ Михаилъ Стурза, кой-то е сега въ Парисѣ, и сватъ му Г-нѣ Алеко Фотиади, кой-то е тука.

Отъ оставя жпвы синовы и дѣщери слѣдующы-ты :

1. Бейзаде Іанко, най-гольмыи-тѣ, кой-то като е былъ секретаръ на Огоманско-то Посолство въ Лондрѣ и Парисѣ, а напоконъ и Управитель на островъ Самосъ отъ башнѣ си странѣ въ л. 1838 и 1839, отъ сетнѣ му сѣ е повредилъ умъ-тѣ, и сега седи спокоецъ въ вѣщи, безъ да забрави ветхы-ты си благородны правы и отлично-тѣ си ученіе.

2. Бейзаде Николаки, кой-то като слугува такожде на Портѣ-тѣ іако секретаръ въ Париско-то Огоманско Посолство въ л. 1837-1839, напоконъ отиде въ Молдовѣ, писася Молдованицъ, о-

женися за единороднѣ-тѣ дѣщерѣ Кукуцѣ (Катеринѣ) на единѣ отъ най-богаты-ты бояры именемъ Конаки, отъ кое-то хванѣ да ся называва Н. Конаки-Вогоридѣ, и слѣдѣ другы тамошны свои у-слугы слугувавши като Министръ Финанскій при прежняго Кайма-камина Молдавскаго Теодора Балша, слѣдѣ смърть-тѣ того послѣ-двяго бы названѣ отъ Высокѣ-тѣ Портѣ Каймакаминѣ на негово мѣсто, и прекара до край тѣ-зи службѣ съ великѣ за себе бес-полезность и съ голѣмо удоволствіе на свои-ты управляемы и на Высокѣ-тѣ Портѣ, за кое-то ся сподоби да земне отъ Султана-тѣ голѣмья-тѣ пишапѣ *Меджидіе*.

3. Бейзаде Алеко, най-малкья-тѣ, кой-то ся учи презъ мно-го години въ Берлинѣ на Европейско ученіе, а послѣ тука время довольно на Турскы, Персійскы и Аранскы, и като слугува двѣ-три години на Портѣ-тѣ, сетѣ бы названѣ совѣтникѣ на Отто-манско-то Посолство въ Лондрѣ, гдѣ-то и отиде заедно съ По-сланника свака си Костака Мусура на 1851, гдѣ-то и до нынѣ ся намирѣ.

4. Домна Смарагда най-голѣма-та му дѣщеря, коя-то въ лѣто 1834 ся ожени за вышепомянутаго Князѣ Михаила Стурза, кой-то тогази бѣ названѣ Князѣ Молдавскій, и Княжева до 1848 л. А сега ся намрѣтѣ и живѣтѣ вседомовно въ Парисѣ. Негова-та политическа достойность е голѣма, и богатство-то му ся срапьява казвать, съ богатство-то на прочютыя-тѣ Рочилда.

5. Домница Анника, коя-то въ лѣто 1837 ся ожени за вы-шереченаго Костака Мусура, кой-то, тогасѣ управитель на о-стровѣ Самосѣ отъ княжескѣ (дѣдовѣ си) стражѣ, напokonѣ бы названѣ посланникѣ Оттоманскы на 1838 за Адинѣ въ Елмадѣ, на 1849 за Виенѣ въ Австріѣ, а на 1851 за Лондрѣ въ Англіѣ, гдѣ-то е и до нынѣ. Казали смы другы пѣть (?) че той бы на-реденѣ отъ Царство-то да иде да го представи като първы пѣлно-

(1) Кнѣж. 2 лѣтоп. стр. 29.

мощникъ въ послѣднѣ-тѣ Парискѣ конференціѣ за Влахо-Молдавскы-ты работы, за кое-то отшедь привременно на Парисъ, іоше тамо ся намирѣ, остави за свой намѣстникъ въ Лондрѣ бейзаде Алека Бсгорпа.

6. Домница Маріорица най-малка-та, коя-то въ лѣто 1852 Декемврія на 2 ся ожени тѣржественно присѣдствующу самому царю и Господарю нашему Султану Абд-ул-Меджиту, за младаго Г-на Ёанка Фотиада сына вышереченнаго Г-на Алека Фотиада, кой-то, учився на Греческы въ Цариградѣ и въ Адлиж, а послѣ на Турскы, Персійскы и Арабскы тукъ въ Цариградѣ, слугува до скоро при Высокѣ-тѣ Портѣ като Капу-Кехая на Молдавско-то Княжество; а сега чака названіе-то си отъ Портѣ-тѣ на другѣ политическѣ службѣ.

Като тѣй извѣстихмы за смърть-тѣ Княжескѣ и за неговы-ты сыновы и дщери, нека кажемъ и за особныя-тѣ му цѣлитель Іоанна Палеолога.

И той горкыя-тѣ, болѣнъ отъ пѣколко время, пять дни слѣдъ смърть-тѣ Князѣ Вогорида, сирѣчь въ Пятѣкъ 7 Августа, умре въ островѣ-тѣ Халки, като че не щялъ да ся отдѣли отъ своего предстателя и защитника.

Погребеніе-то му станѣ наутре на Бей-іолу съ великѣ почестъ, и сички сожались млада-тѣ той-зи лѣкаръ, кой-то учився въ Парисъ бѣ единъ отъ най-предны-ты лѣкари въ Цариградѣ, и отлично ся обычаше отъ покойнаго Садр' азама Решидѣ-Пашѣ.

Той по правдѣ казалъ че Князь-тѣ имаше камыкъ, понеже като починѣ, Негово Высочество докторъ Апостолиди го распра, и извади пѣсѣкъ довольно, и единъ камыкъ колко-то іайце и полвина!

Гладѣкъ отъ въ-редѣ само отъ единѣ странѣ камыкъ-тѣ бѣ бодливъ, зацо е былъ отъ тамо пречюпенъ, кога си мѣчили въ Парисъ съ орудіе да го струшатъ. Него камыкъ домочадіе-то му и до днесъ го държи и пази въ оцетѣ.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДНЕВНИКЪ .

Политика-та ся находи и днесъ въ почти исто-то состояніе въ кое-то и въ минѣль-тѣ пятнадцатницѣ, за това и мы незнамы днесъ ничто почти ново за ней да приложимъ, освенъ че въ конференція-та въ Цурихъ за мирозаключеніе-то ся уже отворила на (27 Іуліа) 8 Августа. Главни пълномощни представители въ нейъ были, както уже предизвѣстихмы, Г. Баронъ Буркней за Франціѣ, Г. Комитъ Коллоредо за Австріѣ, и Г. Амвросій за Сардиніѣ. Убо пріяла ся и Сардинія въ конференціѣ-тѣ, какъ-то рекохмы въ послѣднѣй-тѣ Книжницѣ, че не може никакъ да стане. Но освенъ тѣхъ главни пълномощницы, всяка една отъ речены-ты Силы си наредили и проводили и по единъ вторы представитель, кои-то съ Г. Маркесій Паниъ-вилъ, за Франціѣ; Г. Баронъ Мусенбургъ, за Австріѣ; и Г. Юкто, Сардинскы министръ въ Бернъ, за Сардиніѣ.

Да говоримъ и ши тукъ, какъ-то Западни-ти вѣстници за да предугадамы и предвѣщавамы кои и какви вѣрсеи ще ся полагаъ и рѣшаватъ въ тѣ-зи конференціѣ, ще ли могатъ да рѣшатъ положително за сичко, или ще оставятъ иѣщо и за общій Европейскы конгресъ, и за колко время ще ся простре тѣ Конференція, все това е, мыслимъ, излишно. Мы казахмы иѣщо почти за все това въ послѣднѣй-тѣ Книжницѣ, и сега не остава, освенъ да чакамы що ще да ся рѣши и направи въ Конференціѣ, аче послѣ щемъ видѣ щели остане работа чи за Конгресъ.

Обаче мы ще кажемъ че наутрешній-тѣ день отъ какъ ся отвори Конференція-та, т. е. на (28 Іуліа) 9 Августа, въ домиѣ-тѣ камарѣ на Англійскыя-тѣ Парламентъ Лордъ Елчо сторилъ пакъ предложеніе за да ся представи на Царницѣ-тѣ съ жалба че, спорядъ мнѣніе-то на Камарѣ-тѣ не было съгласно ни съ честь-тѣ

ни съ достолѣпіе-то на Англіѣ да участвова въ единъ конференціѣхъ *за да ся уредятъ подробности-ти на мирѣ-тѣ* кому-то предварителни-ги условія ся устроили между Французскыя-тъ и Австрійскыя-тъ Императори, защо, рекли ако имамы увѣреніе въ Французскыя-тъ Императоръ, мы можемъ да стоимъ чюжди на Конференціѣхъ-тѣ ако ли немамы, то юще по-вече трѣба да стоимъ на странѣ ли това Г-нъ Глидстонъ, попечитель фенанціи отговорилъ че речено-то предложеніе си немало никакъ мѣсто-то, защо-то говори *за уреджаніе-то на подробности-ти на мирѣ-тѣ*, кон-то подробности ще ся уредятъ, безъ никое отъ другъ странѣ участіе, отъ исты-ты воевавши царіе, а щото остава, то ще бѣде. не *подробности-ти на мирѣ-тѣ*, но голѣми-ти вопросы на Европейскѣ-гѣ политикѣ, кон-то докачатъ отъ близо Италійско-то благополучіе, за кое-то е щялъ да каже че, ако бы потребало да стане Европейскы конгресъ, на кой-то бы ся согласили другы-ты Европейскы Силы, то не бы можли и Англія да не участвова въ него конгресъ. Така и Лордъ Джонъ Русселъ, Попечитель иностранныхъ дѣлъ, реклъ че по настоящему не было юще станѣло слово за составленіе на единъ такъвъ-зи Европейскы Конгресъ; но ако бы Руссія, Пруссія, и Англія да видатъ че за устроеніе-то на Италійскѣ-тѣ Конфедераціѣхъ трѣба да стане конгресъ, и като зымнѣлъ участіе въ него бы ся согласили въ условіята по конто една такъвази Конфедерація трѣба да ся устрои, трѣба ли да каже Англія че ся обрекла Богу да не зема участіе въ тоя конгресъ? кога му дойде времето, и ся упознаѣтъ сичкити обстоятелства на дѣло-то, тогава и Англійско-то Правителство ще види быва ли да участвова въ конгресъ-гѣ, или не, и до тога-зи то трѣба да бѣде свободно въ дѣла-та и въ рѣшенія-та си. Лордъ Пармелстонъ говорилъ и той въ тѣжъ мысль, и реклъ че, по настоящему, Англійско-то Правителство нема никакво налѣ-

рение да участвова въ конгресъ или въ конференция; но ако бы да влѣзе, то не ще и за да опроверже и унищожи наредбы-ты що стѣнжи въ лѣто 181 « Азъ мысля, приложилъ, че Австрія « ще е по-силна, ако бы да нема владѣніе въ Италиѣ, по друго « е да мысли челоуѣкъ това нѣщо, и друго е да зъмне иѣркъ « за да премѣни наредбы основаны на трактаты, които сѣ основа- « ніе на Европейско-то равновѣсіе. » Верху тыя и другы разго- « вору, Лордъ Елчо реклъ че ся благодарилъ отъ стѣнжлы-ты изна- « сненія, и си дръпнѣлъ назадъ предложеніе-то отъ кое-то ся ра- « зумѣва че Англиско-то Правителство остава свободно да влѣзе и- « ли да не влѣзе въ конференция-тъ или въ конгресъ, кой-то бы « ся составилъ за Италийскы-ты дѣла.

За да разумѣемъ слѣдствие-то на той-зи политическы разго- « вору, трѣба да знаемъ че Лордъ Елчо не сторилъ речено-то пред- « ложеніе, освенъ зашто-то ся усомнявалъ, заедно съ свои-ты прія- « тели членовы-ты на предно-то Лордъ Дербіево Правителство, че « сегашно то имало состраданіе къмъ Италийскы-ты, и че, ако бы да « зъмне участие въ конгресъ за тѣхны-ты дѣла, щяло да ся уклони « отъ липнѣ-тъ на неутралность-тъ, коуж-то държеше предно-то « Правителство, и щяло да дѣйствува за да ся извади совершенно Ав- « стрія изъ Италиѣ. Това го казалъ Лордъ Елчо положително въ сло- « во-то си: « Неутралность-та, реклъ, е едно и за двѣ-тъ страны « безгрѣшно состояніе, кое-то не е ни пріятелство ни непрія- « телство; но неутралность-та на сегашно-то правителство има « совсѣмъ другы характеръ. То иска днесъ, що-то искаше на 1848, « исклученіе-то на Австріѣ отъ Италиѣ. Правителство-то дума че « нема намѣреніе да влѣзе въ разгледваніе на вопросъ-тъ за по- « дробности-ты въ конференция-тъ; но ако бы да влѣзе като « пріятель на Италиѣ, що ще ли да предложи за воеводства-та, « за области-ты на Церквѣ-тъ (на Ппж-тъ), и за Французско-

« то войственно захващаніе на Римъ? » На кое-то Лордъ Глаз-
« стоукъ отговорилъ че днешньо-то Правителство немало никакво
« такова намѣреніе, че на противъ желаніе-то му било да види
« Австрія силнѣ, цвѣтядж благополучнѣ, но че то не му забра-
« няло да има чювствіе и убѣжденіе какъ Австрія бы по-добрь
« испълнила свои-ты длѣжности, и бы по-добрь послужи-
« ла свои-ты полезности, ако бы пріяла другѣ политикѣ. »
Отъ тамо Англійски-ти по-отлични вѣстници ся радвать за от-
вежданіе-то на Лордъ Елчово-то предложеніе, и заключавать че
Англійско-то Правителство днесъ е пріятно на Италійцы-ты.

Това като е тѣй, любопытно е да видимъ че *Рускый Инва-*
лида, вѣстникъ полуофициалный въ Санктъ-Петербургъ, критику-
ва Англійскѣ-тѣ политикѣ, и казва че, за да ся оздрави и утвърди
миръ-тѣ, непременно е да стане Европейскы конгресъ, въ кой-
то да ся развиди и рѣши вообще Италійскыя-тѣ вопросъ. Ето по
слово негови-ти рѣчи, кои-то впрочемъ сѣ были писани преди Лордъ
Елчово-то речено предложеніе.

« Можемъ ли ся надѣя че Италия ще получи покой и согла-
сіе, кога гледамы че враждебность-та царствува между двамъ отъ
най-главны-ты й членовы? двоица-та Императори, хотяше да от-
бѣгнѣтъ всеобщѣ войнѣ, заключихѣ миръ-тѣ, и чювѣчество-то
трьба да имъ е за това благодарно. Но Европа, коя-то бя-
ше готова и безъ това да запре съ посрѣдствованіе-то си проли-
ваніето на кръвь-тѣ, находи ся пакъ и днесъ въ нуждѣ да притече
на това посрѣдствованіе. Всеваши-ты Силы немахѣ наистинѣ нуж-
дѣ отъ пейно-то посрѣдствованіе за да ся премирять; но тя, презъ
последняго уже Априліа, плаше намѣреніе, не само тѣхъ да при-
мири, но да намѣри и средства за да ся оздрави за напредъ цѣль
и пейныя-тѣ покой и обща-та тишина. Не ѣ е грыжа ако еди-коя
Сила не ще да прави засѣданіе заедно съ еди-коя; но ѣ е мно-
го грыжа да знае и да потвърди и тя условія-та, верху кои-то

воевавши-ты Силы искать да основжтъ за напредъ чинъ-тъ и законность-тъ. Безъ това Европейско подтвержденіе, миръ дѣто да трае въ Европѣ не може да бже, и мы смы далечъ да кажемъ че прави добръ Англійско-то Правительство, като не ще да засѣдава въ конгресъ кой-то бы ся свыкалъ за това. Причины-ты за кой-то казва че не ще, сж наистина важны, но види ся че забравя какъ въ политикѣ-тъ трѣба чловкъ най-напрѣтъ да ся види отъ логикѣ-тъ. То казва че не го было грыжа за согласія-та що станили за Ломбардо-Венетійски-ты области. Но защо за тѣже согласія бѣше грыжа сичкѣ Европѣ на 1815? Въ само-то начало на тѣ-зи години Англійско-то Лордъ Дербіево Правительство думаше често-често че Виенски-ти трактати сж срамотни, неправедни, но че трѣба да ся опазятъ *защо сички Европа ся е согласила да не приема други земли и прѣдѣлы промѣненія безъ общо-то согласіе на вичкы-шы Силы*. защо убо за едно таково согласіе, що стая за Белгійско-то устроеніе на 1830, бжше толкова грыжа Великѣ Британіѣ? защо правительство-то ѣ нерачи тогава да приеме согласіе-то що бѣхж отдѣлно сторили двѣ Силы, но свыка конференціѣ въ Лондрѣ? защо на 1848, кога-то Англія влѣзе като посредствующа между Австріѣ и Сардиніѣ, отстъпваніе-то само на Ломбардіѣ ѣ ся видѣ недоволио? Защо тя поиска тогава отъ Неаполско-то Правительство отстъпваніе-то на Сициліѣ? А днесъ защо казва че не ѣ было грыжа ако Сардинскиты прѣдѣлы не сж веке на Тессинѣ, но на Минчіо, и ако Италіѣ стане Конфедерація съ предсѣдательство-то на Папѣ-тъ, тваръ политическа совсѣмъ нова? Не! ни мыслимъ на здраво че Европа трѣба да поднови предложеніе-то що бѣ сторила презъ Априлія, и да ся събере на конгресъ. Слава Богу, че двоимѣсечна борба просвѣти довольно воевавши-ты Силы та ся запрѣхж на рѣкѣ-тъ Рубиконѣ, отвѣдъ коѣ-то гы чакаше война-та Европейска, и ре-

волюціята. Днесъ нема да ся ище всеобщо обезоруженіе; сртасти-тъ сж ся поотали; и нема веке за друго да ся грыжемъ, освенъ какъ да ся удовлетворатъ нужды-ты и желанія-та народни на Італіѣ, и какъ да ся настани и оздрави покоятъ и безопасността на Европж за напредъ. Тія сж работы толкова голъмы и важны, щоче могатъ да ся не предложатъ на разсужденіето на сичкыты Европейскы Силы. Конгресъ убо е нужденъ и неизбъженъ. Англійското Прравителство не ще да зъме въ него участіе, защо не ще да ся смири като подпише и подвърди работы, кои-то не е ни направило ни *развидляю*, и на това има правдъ. Но точно за да ся *развидятъ* предварителни-ти основанія на Виллж-Франкж, и да ся *промянатъ*, ако бы то было изискано отъ общыя-тъ Европейскы чинъ и покой, трѣба да ся свыка единъ конгресъ. Ако воевавши-ты Силы не ся согласятъ на тыя промяненія, юще по-зѣ за тѣхъ: Европа е доволно силна за да ги пасили да пріемнятъ условія-та кои-то бы сждила нужды за всеобщо-то спокойствіе. Но нема погребж да употреби наспіе: тя ще само да пріемне миръ-тъ отдѣлно като едно событіе революціално, безъ да го припознае за законенъ, и това стига за да уничтожи сичкю-гж одолжителнж силж на тойзи миръ. — Время-то на полетическы-ты измамы и на тайны-ты согласія сж е веке минжло, и днесъ първо-то мѣсто занимаватъ, не *династически-ты* интереси, но *народни-ты* полезности. Днесъ все трѣба да ся рѣшава общо въ великк-тъ Хрістіанскж и просвѣщенж фамиліѣж. Да иска пѣкой да избѣгне отъ сждъ-тъ на всеобщо-то сждилеще, то ще каже че му е непріятель и че иска да направи онова що е нему особно полезно.

» Нека убо ся събере конгресъ-тъ на Карлсрухъ какъ-то щеше да ся събери и по Априліа, и като остави на странж сичкы-ты пусты особноинтересни и егонстическы заниманія, нека не забравя че е зелъ поржчка и звѣщаніе отъ чловѣчество-то да забраня

правдѣ-тѣ, да распротрапява просвѣщеніе-то, и да отегне свѣрзкѣ-тѣ на между народно-то братство. Съ конгресъ-тѣ, мы ще дѣламы миръ и безопасность за много времи; безъ конгресъ-тѣ, не ще имамы друдо освень война и революціѣ.

ТЪРГОВСКИЙ И ПРОМИШЛЕННЫЙ ДНЕВНИКЪ

Мы казахмы други пѣть за превеликыятъ оный корабъ именовъ *Левіатанъ* или *Велико-Восточный* (great Eastern), кого-то отъ нѣколко години на самъ правятъ въ Англіѣ, и немогътъ да го доправятъ.

Сега ся научавамы пакъ че Англійска-та Терсана рѣшила на-скоро да направи други единъ корабъ отъ желѣзо, толко-зи голѣмъ, и кому-то вапорны-ты макины да имѣтъ толкова голѣмъ силѣ, що да замицува и погрузива най-голѣмы-ты други корабы, и самыя-тѣ *Левіатанъ*. Негова-та направа ся уже зарѣчала на вапорнѣ-тѣ Тамисскѣ компаніѣ, и ще да ся свѣрши, кажътъ, до еднѣ годниѣ, сир. до Іуни 1860. Той щѣлъ да бѣде дългъ 380, широкъ 58, дълбокъ 41 1—4 ноги, щѣлъ да сбѣра 6177 тонелаты. Вапорна-та му макина щѣла да има силѣ до 1250 коня. Тяжчина-та му щѣла да бѣде до 9000 тонелаты, и щѣлъ да зема на пѣтъ до 16 миля на часъ. Щѣлъ да носи 36 тона Арматсѣнг, и отъ предъ подъ водѣ-тѣ щѣлъ да има часть издадена, като гърды-ты на единъ лебедъ съ кои-то, безъ да ся видѣтъ, ще ударѣ, кога ще, неприятелскы-ти корабы наи паче отъ странѣ, и ще ги погрузива, смятатъ, за три саме минути. Корыто-то на той-зи повообразный корабъ щѣло да излѣзе за 200,000 лпры стерлины, или (по 150 гр. вѣска) 30,000,000 гр. макины-ты щѣли да излѣзътъ за 75,000 л. стер или 11,250,000 гр.; а снабдѣніе и вооруженіе-то му 45,000 л. ст., или 6,750,000 гр. сичко 320,000

з. ст. или 48,000,000 гр. Таквы-зи чудовищны сж вообще Англійскы-ты направи.

Отъ другж странж, кога-то Французинъ-тъ Г-нъ Де Лессепъ ся труди и залага отъ нѣколко години на самъ за да му ся даде позволеніе отъ Высокж-тж Портж да прекопае и пресѣче земленж-тж шїж Суезъ между Червено-то море и Средиземно-то, и соедини тѣ двѣ море-та въ ползж вообще на тѣрговїж-тж и на мореплаванїе-то, слушамы че и въ Руссїж днесь ся занимавали въ извършанїе-то на едно такова исполниско дѣло, сирѣчь да прекопажтъ и пресѣжтъ земжж-тж що е въ най-тѣсно-то разстоянїе между Дона и Волгж, и да соединятъ така Азовско-то съ Каспїйско-то море. Тж-зи мысль дошла ланѣ на Г-на Бергстрессера главногo управителя на сольны-ты на Астраханж; и предварителни-ти дѣла, кон-то захванжли тамъ да правятъ подъ негово настоятелство за тж-зи работж, прїели такъвъ успѣхъ, що казвать че не е невѣроятно да влѣзе въ совершенно исполненїе.

Тая мысль впрочемъ не ся е поїавила сега пѣрвы пѣтъ. Даже и Петръ великій бѣ въспрїялъ да соедини съ прекопъ двѣ-тѣ речены рѣкы Дона и Волгж, а понеже посрѣщялъ голѣмы препятствїа, видѣ ся послѣ принууденъ да ся остави отъ това въспрїятїе.

Но почти сто години преди Петра Великаго; Турскїй царь Султанъ Селимъ II (1566—1574), ко предложенїе-то на Черкес-Кясрмъ-бея, кой-то бѣ станялъ Управитель на сандакъ-тъ Кафа въ Кържмъ, и по совѣтъ-тъ на премудрыя-тъ и просвѣщеняя-тъ си Великій Везиринъ Мохамедъ-Соколи, кой-то почти управляваше тогава царство-то бѣше поискалъ да соедини, чрезъ Дона и Волгж, Азовско-то море съ Каспїйско-то, за да бы можилъ по-лесно да напада съ корабы-ты си на Персїж въ сердце-то ѳ, и за това бѣ проводилъ на мѣсто-то, на 4 Августа 1569, довольно число Юничеры, Татари войскы, и работницы, кон-то и ся захванжж на

работѣ. Но мѣчность-та на дѣло-то отъ еднажъ страпѣ. Русски-тя нападенія на Астрахань отъ другѣ, и най-паче подбаданія-та на нѣкои Турскы и Татарскы учены, и на Кърѣмскыя-тъ Ханъ Дев-летъ-Герай, кои-то думали на работници-ты че това дѣло было и непотребно и противно на вѣрѣ-тѣ, направили що ти най-сетнѣ напустили работѣ-тѣ, и ся качели на корабы за да ся завърнатъ на Цариградъ, но въ едно морско треволненіе по-много-то ся издавили.

Днесъ таква противни увѣщанія нема отъ нигдѣ, слава Богу, а че да видимъ щели може Русія да свърши това толкова полезно за търговіѣ-тѣ дѣло, кое-то е възпріяла.

КНИЖЕВНЫЙ ДНЕВНИКЪ.

Француска-та любисковна Академія, въ засѣданіе-то си на 6/18 послѣднго Іуліа, дала обѣщаніѣ-тѣ си по все годишнѣ преміѣ (на градъ) по правдѣ на три сочиненія кои-то и ся проводили за вопросъ-тѣ, кой-то тя бѣ нарочно поставила *да сѣ напише критическа історіѣ на текстъ-тѣ (списокъ-тѣ) Коранскыи*. Сочинатели-ти на тѣя три сочиненія были, по редъ-тѣ на пріятіе-то имъ, Г-нъ Теодоръ Ноелдекъ, прилежащій на Берлинскѣ-тѣ кралевскѣ библиотикѣ; Г-нъ Микель Амари, отъ Палермъ, наскоро названнй учитель арабскаго языка и любословія на университетъ-тѣ въ Пизѣ; и Г-нъ Алонсъ Спренгеръ, прилежащій на гражданскѣ-тѣ службѣ на Індійско-то Содружество, и сѣдѣщій сега въ Берлинъ. — Отъ предметъ-тѣ на тѣя сочиненія, и отъ одобреніе-то имъ отъ Францѣзскѣ-тѣ Академіѣ, сѣки познава колко тѣя щѣтъ да сѣ любопытни и важни.

Отъ другѣ странѣ Лейпцигска-тя Газета ны извѣстива за откритіе-то на единъ много старъ Гръчскы рѣкописъ Ветхаго и Но-

ваго Завѣта, кой-то въ хрістіанство-то вообще е много ражень. Ето какъ станжло това открытіе.

Профессоръ Русскій Тишендорфъ, кой-то ся занималъ особно въ библейско любословіе, былъ проведенъ на Египеть, съ иждивеніе Русскаго Правительства, и сега самъ той обаждалъ чо проваждане-то му получило плень успѣхъ, понеже открылъ въ единъ монастырь на Каиръ единъ много ветхъ рѣкописъ Гръчєскый на Библіж-тѣ, кой-то може да е по-старъ и отъ самія-тѣ прочютей рѣкописъ Ватиканскый, паскоро отъ Кардинала Мая издаанный, и е по-важенъ отъ него за полж-тѣ що приноси на хрістіанскъ-тѣ наукъ. Той спорядъ Г-на Тишендорфа, былъ писанъ около 350 лѣто подыръ Хріста, и ся составлялъ отъ 346 листи кожпы; сѣкы листъ былъ писанъ на чєтыри столповы, и все му было добрѣ съхранено и опазино. Въ него сѣ намѣрили по-много-та часть отъ великы-ты и отъ малкы-ты пророцы, Исалтырѣ-тѣ, Книга-та Юва Книга-та Екклєсиастика, книга премудрости, и що е най драгоцѣнно, Новыя-тѣ Завѣтъ цѣлъ, безъ никсе изятіе или ущербленіе. Г-нъ Тишендорфъ праведно казалъ че това послѣдно-то дѣло было много важно, зацо новыя-тѣ завѣтъ не ся намѣрялъ *цѣлъ* ни въ Витикапскыятъ рѣкописъ, ни въ Римъ, ни въ Александрійскыятъ другы обрѣтающійся въ British Museum на Лондрѣ. На пр. апокалипсєсъ-тѣ (откровєніе-то) го нема въ Витикапскыятъ рѣкописъ, и само по части ся находи въ другы три стары рѣкописи. Александрійскыятъ, други единъ ще ся намѣря въ царскъ-тѣ Парискѣ библиотикѣ, и единъ други осмаго вѣка. Убо Г-нъ Тишендорфскыятъ рѣкописъ е по-драгоцѣненъ отъ сичкы-ты другы за сравненіе и и-справленіе на Новыя-тѣ Завѣтъ.

При тыя не е злѣ да кажемъ и онова що четемъ въ Цареградскыятъ Вѣстникъ № 445, че Князь Бранкованъ давалъ 300 жьлтицы за наградѣ на кой-то до 30 Августа слѣдующаго лѣта

бы списахъ, съ великъ точность и по най официалны-ты історическы свидѣтелства, за Римскы-ты въ Влашко преселенія, за остроо-ніе-то имъ въ това мѣсто, за политикъ-тѣ имъ, за военно-то и церковно-то имъ управленіе, и за най-знамениты-ты лица и фами-ліи, коп-то владѣли въ тѣя мѣста.—Понеже сѣкы знае колко Влаш-ски-ти жптелп бѣхъ тѣсно свръзани съ Българы-ты , имамы право да мыслимъ че списаніе-то що ще стане спорядъ това Князь-Бран-кованово попужденіе, може не мало да ползува и нашѣ-тѣ Бл-гарскѣ Історіѣ.

Въ Цариградъ 15 Августа 1859

Сочинитель-тѣ
Г. Кръстьовичъ.